

Autoreferat

I. Imię i nazwisko

Marcin Pieniążek

II. Posiadane tytuły zawodowe i stopnie naukowe

[Magister] Tytuł zawodowy magistra prawa uzyskałem w dniu 21 września 2001 roku na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego (numer dyplomu RWP-4191/225/00/01). Pracę magisterską pt. *Wybrane zagadnienia etyki prawniczej* przygotowałem w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa UJ pod kierunkiem prof. dr. hab. Jerzego Stelmacha.

[Doktor nauk prawnych] Stopień naukowy doktora nauk prawnych, specjalność teoria prawa, uzyskałem w dniu 22 maja 2006 roku na mocy uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozprawę doktorską pt. *Koncepcja etyki sytuacyjnej prawnika* przygotowałem w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa pod kierunkiem prof. dr. hab. Jerzego Stelmacha. Recenzentami rozprawy doktorskiej byli prof. dr hab. Tomasz Gizbert – Studnicki oraz prof. dr hab. Marek Zirk – Sadowski.

[LL.M.] W roku 2007 po dwuletnich studiach w j. angielskim i francuskim uzyskałem Master's Degree (LL.M.) in Legal Theory (Magna Cum Laude) w The European Academy of Legal Theory z siedzibą w Brukseli. The EALT była międzyuczelnianym programem realizowanym na Katholieke Universiteit Brussel i Facultés Universitaires Saint-Louis – obecnie UCLouvain¹. Kończąc program pracę pt. *Phenomenological Foundations of Legal Ethics* przygotowałem pod opieką naukową prof. Luca Wintgenssa.

[Wykształcenie podyplomowe] W roku 2003 ukończyłem dwuletnie Studium Literacko – Artystyczne na Wydziale Filologii Polskiej UJ. Ukończenie Studium potwierdza stosowne Świadectwo z dn. 06.06.2003 roku².

¹ Oryginal świadectwa ukończenia The EALT (a także potwierdzenie studiów na KUB oraz FUSL) stanowi Załącznik dodatkowy nr 1.

² Oryginal świadectwa ukończenia SLA stanowi Załącznik dodatkowy nr 2.

 1

III. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

[**Uniwersytet Jagielloński**] W latach 2003 - 2006 odbyłem stacjonarne studia doktoranckie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. W ramach ww. studiów w latach 2003 – 2005 prowadziłem ćwiczenia z przedmiotu *Wstęp do prawnoznawstwa* (kierunek Prawo).

[**Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego**] Od 1 października 2006 roku byłem zatrudniony w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (poprzednio Krakowskiej Szkole Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego) na stanowisku wykładowcy, zaś od dn. 1 stycznia 2008 roku pozostaję zatrudniony na stanowisku adiunkta w Katedrze Teorii, Filozofii i Polityki Prawa na Wydziale Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych (uprzednio - Wydziale Prawa i Administracji).

[**Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie**] W latach 2016 - 2019 byłem zatrudniony na stanowisku wykładowcy w Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie, na Wydziale Rehabilitacji Ruchowej (podstawa - umowa zlecenia). Dla słuchaczy studiów doktoranckich prowadziłem wykłady z przedmiotu *Etyka i prawo w nauce*³.

IV. Omówienie osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, t.j. Dz.U. z 2020 roku poz. 85 ze zm.

Osiągnięciem naukowym stanowiącym znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne jest monografia mojego autorstwa *Promisoryjna teoria umów na tle ontoetyki Paula Ricoeura*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, seria Jurysprudencja, ISBN 978-83-8220-554-1, Łódź 2021, 268 str. (recenzent wydawniczy - prof. dr hab. Andrzej Bator), przedłożona zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a powołanej wyżej ustawy.

³ Oryginal zaświadczenia o zatrudnieniu na AWF oraz prowadzeniu ww. wykładów stanowi Załącznik dodatkowy nr 3.

[Opis osiągnięcia, jakie stanowi monografia *Promisoryjna teoria umów na tle ontoetyki Paula Ricoeura*]

[Wprowadzenie]

Zarysowana w pracy teoria jest wyrazem filozoficzno-prawnej refleksji nad kluczowymi zagadnieniami prawa umów, takimi, jak podmiotowość strony, moc wiążąca obietnicy złożonej przez stronę oraz wzajemność w umowach. Przyjęte w monografii spojrzenie „od filozofii ku prawu” jest w dyskutowanym obszarze, w polskim prawoznawstwie, rozwiązaniem bardzo rzadkim. Teoria umów jest bowiem w rodzimej nauce prawa głównie domeną badań dogmatyczno-prawnych⁴.

Motywacją do podjęcia rozważań przedstawionych w pracy są aktualne problemy teoretyczne i praktyczne, wynikające z globalizacji handlu, anonimowości Internetu (obecnie także z izolacji, wywołanej pandemią Covid-19), itp., skutkujące pogłębioną depersonalizacją stosunków umownych. Kluczowym problemem praktycznym jest więc osłabienie albo utrata więzi między stronami umów zawieranych na odległość, umów masowych, etc. Widoczny kryzys praktyki wzmacniają nierozwiązane problemy teoretyczne, które w anglosaskiej teorii umów skłoniły Granta Gilmore’a do sformułowania tezy o „śmierci kontraktu”. W związku z tym podjąłem refleksję zmierzającą do zarysowania kompleksowej teorii umów, którą można adekwatnie odnieść do sygnalizowanych problemów.

Szkicowana teoria ogniskuje się na pojęciach obietnicy i wzajemności. Zwłaszcza wysunięcie na pierwszy plan pojęcia obietnicy jest wyrazem oryginalności zajętego stanowiska. W kontynentalnej teorii umów obietnica, jako źródło mocy wiążącej umowy, została bowiem zarzucona na rzecz „zgodnych oświadczeń woli stron”. Jednocześnie jednak w anglosaskiej jurysprudencji tzw. teoria obietnicy (*promissory theory*) stanowi najważniejsze uzasadnienie mocy wiążącej umów. Co ważniejsze, obietnica (oraz wzajemność) jest podstawowym pojęciem w poglądach francuskiego filozofa Paula Ricoeura, które przyjmuję za fundament prowadzonych rozważań. Z powyższych względów rozwijaną w monografii teorię określam mianem „promisoryjnej teorii umów”.

⁴ Elementy filozofii prawa zostały uwzględnione przez Zbigniewa Radwańskiego w części historycznej monografii *Teoria umów* z 1977 roku. Ponadto w kwietniu 2021 r. w serii wydawniczej *Jurisprudencja* ukazała się monografia Sz. Osmoli pt. *Teoria prawa umów. Autonomia – efektywność – sprawiedliwość*. Autor omawia w niej niektóre współczesne teorie umów, a następnie poszukuje dla nich wspólnego, metateoretycznego mianownika w ramach „zintegrowanej teorii prawa umów”. Pojawienie się publikacji Sz. Osmoli potwierdza aktualność spojrzenia na zagadnienia doktryny prawa cywilnego z perspektywy prawoznawstwa. Por. Sz. Osmola, *Teoria prawa umów. Autonomia – efektywność – sprawiedliwość*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2021.

Zgodnie z główną tezą pracy promisyjna teoria umów wyrastająca z poglądów ontoetycznych Paula Ricoeura, w której centralne miejsce zajmuje pojęcie obietnicy i wzajemności, może wzbogacić zbiór współczesnych teorii umów (normatywnych, ekonomizujących, etc.), rzucając nowe światło na problemy umownego obrotu prawnego.

Z uwagi na ww. tezę we Wprowadzeniu podkreślam, że problematyka obietnicy i wzajemności w umowach pojawia się jako element ontoetycznych rozważań Ricoeura dotyczących kwestii podmiotu zdolnego do prawnie relewantnego działania oraz do ponoszenia odpowiedzialności. W opinii filozofa „więź społeczna zinstytucjonalizowana przez umowy, przez wszelkiego rodzaju porozumienia, które nadają formę prawną daniu komuś słowa w wymianie, wpisana jest w [międzyosobową – M.P.] strukturę zaufania”. W tym kontekście chciałbym wyjaśnić, że Ricoeurowi nie można przypisać autorstwa kompleksowej teorii umów. Wprawdzie jej elementy są widoczne w szeregu późnych publikacji Ricoeura, lecz pojawiają się jako nadbudowane, filozoficzno-prawne piętro badań przedstawionych kompleksowo we wcześniejszym dziele *O sobie samym jako innym*. W związku z tym w pracy podejmuję próbę budowy teorii umów przede wszystkim na kanwie rozważań zawartych w *O sobie samym jako innym*. Wychodząc zatem od fragmentarycznego obrazu sygnalizowanej przez Ricoeura teorii umów wracam do jej ontoetycznych fundamentów, jakimi są rozwijana przez Ricoeura koncepcja „małej etyki” oraz skorelowany z nią paradygmat narratologiczny.

W związku z tym głównym celem mojej pracy (I) jest budowa „promisyjnej teorii umów”, ugruntowanej w poglądach Ricoeura objętych „małą etyką” i skorelowanym paradygmatem narratologicznym. Trzy wykorzystane przeze mnie aspekty „małej etyki” to: koncepcja podmiotu ugruntowana w złożonej obietnicy; koncepcja wzajemnościowej relacji międzyosobowej; oraz koncepcja sprawiedliwych instytucji społecznych (także państwowych). Ich spoiwem jest przyjęta przez Ricoeura definicja dążenia etycznego podmiotu, rozumianego jako „zamiar osiągnięcia życia dobrego, z drugim człowiekiem i dla drugiego w sprawiedliwych instytucjach”. W rezultacie w pracy przyjmuję, że dotrzymanie obietnicy jest konstytutywne dla „bycia sobą” strony umowy. Natomiast w „byciu sobą” strony wpisana jest relacja interpersonalna, pozwalająca scharakteryzować fenomen wzajemnej odpowiedzialności w umowie. Ponadto zakładam, że strony umowy w podejmowanym działaniu stosują elementy „wielkiej narracji” prawa (m.in. kodeksowe wzory/modele umów), rozwijanej w makroskali sprawiedliwych instytucji państwa. Unifikacji trzech wskazanych aspektów rozwijanej teorii umów (intrapersonalnego,

interpersonalnego oraz instytucjonalnego) dokonuję za Ricoeurem na gruncie paradygmatu narratologicznego, zaczerpniętego z obszaru językoznawstwa i odniesionego do ontoetyki działającego podmiotu. Proponowana przeze mnie teoria umów ma charakter niepozytywistyczny, gdyż zakłada konieczny związek moralności i prawa oraz bytu i powinności w fundamentalnym ontoetycznie obowiązku dochowania obietnicy przez stronę umowy.

Drugi cel mojej pracy (2) wiąże się z postulatem integracji wewnętrznej nauk prawnych. Celem tym jest „przerzucenie mostu” między filozofią prawa a cywilistyczną teorią prawa umów. Przyjmując za Markiem van Hoecke, że jurysprudencja jest krytyczną, zewnętrzną refleksją nad prawem oraz że dogmatyka prawa wyrasta z milczących niekiedy założeń filozoficznych, w pracy podejmuję próbę od-filozoficznego spojrzenia na klasyczne zagadnienia i pojęcia z obszaru nauki prawa cywilnego⁵. Jak wskazywałem, przyjmuję spojrzenie „od filozofii ku prawu”, postulowane w filozofii prawa min. przez Marka Zirka-Sadowskiego. Z innej perspektywy, we wskazanym obszarze podejmuję próbę realizacji postulatu wewnętrznej integracji nauk prawnych. Należy zaznaczyć, że w przeciwieństwie do kontynentalnej nauki prawa, związki filozofii prawa i teorii umów są szeroko dyskutowane w anglosaskiej jurysprudencji. Dlatego, mając na względzie osiągnięcie celu (2), w pracy referuję wycinek niezwykle bogatych badań anglosaskich. W perspektywę integracji wewnętrznej nauk prawnych wpisują się także przedstawiane w monografii elementy historii prawa umów, ze szczególnym uwzględnieniem ewolucji poglądów dotyczących obietnic, wzajemności oraz oświadczeń woli. Natomiast perspektywę integracji zewnętrznej przyjmuję w końcowej części pracy, wykorzystując filozoficzne poglądy Ricoeura jako podstawę metateorii porządkującej cywilistyczne teorie umów oraz oświadczeń woli.

Trzecim celem pracy (3) jest wzmocnienie recepcji dorobku Paula Ricoeura w polskiej teorii i filozofii prawa. Poglądy Ricoeura z obszaru hermeneutyki, antropologii, filozofii języka, ontoetyki, narratologii, etc. są w Polsce przedmiotem badań prowadzonych przez przedstawicieli młodego pokolenia filozofów (m.in. A. Warmbier). Natomiast Ricoeur pozostaje mniej znany polskim prawnikom, podejmującym refleksję w polu filozofii prawa. Należy jednak odnotować, że rozmaite wątki zaczerpnięte z dorobku Ricoeura pojawiają się w pracach takich przedstawicieli polskiego prawoznawstwa, jak P. Kaczmarek, M. Pichlak,

⁵ W Polsce w ostatnich latach perspektywę „krytycznego i zewnętrznego” spojrzenia na problematykę teorii umów przyjął Radosław Zyzik w monografii *Obraz człowieka w teorii oświadczeń woli. Perspektywa neuronauki poznawczej i psychologii* (2016) oraz Jacek Kaczor w monografii *Podmiotowość prywatnoprawna. Wolność – racjonalność – odpowiedzialność* (2019).

M. Matczak, B. Wojciechowski, J. Jezierska, A. Rosmannith czy P. Jabłoński. Niemniej poglądy Ricoeura dotyczące podmiotowości i odpowiedzialności oraz zagadnień z zakresu prawa ustrojowego, prawa karnego, praw człowieka, teorii argumentacji, sprawiedliwych instytucji państwa, sprawiedliwej dystrybucji dóbr, czy wreszcie teorii umów, zasługują w mojej ocenie na dalszą analizę i recepcję w nauce prawa.

[Struktura i metodologia pracy]

W monografii wyodrębniłem dwie części, zatytułowane „Konteksty promisyjnej teorii umów” oraz „Promisyjna teoria umów jako teoria *sui generis*”. Hermeneutyczną „drogę okrężną” rozumowania otwiera w części I zarys poglądów Ricoeura (rozdział I). Następnie wywód prowadzi od refleksji historyczno-prawnej (rozdział II) do ukazania kluczowej roli obietnicy i porozumienia w obszarze współczesnej anglosaskiej teorii umów oraz jursprudencji (rozdział III). W części drugiej wywód powraca do nawiązującej do ontoetyki Ricoeura refleksji filozoficznej, zogniskowanej na problematyce przyrzeczenia i wzajemności, przyjętej za fundament proponowanej, promisyjnej teorii umów (rozdział IV i V). Teorię *sui generis* dopełnia odniesiona do umów problematyka dialektyki tekstu i dyskursu (rozdział VI). W końcowej części pracy na fundamencie rozważań historycznych i filozoficzno-prawnych podejmuję próbę sformułowania metateorii porządkującej cywilistyczne teorie umów i oświadczeń woli (rozdział VII).

Objęte częścią pierwszą rozdziały: I (zarys poglądów Ricoeura), II (historyczne ujęcie problematyki obietnicy i porozumienia w umowach) oraz III (anglosaska teoria umów wobec problematyki obietnicy i porozumienia), z uwzględnieniem specyfiki prezentowanych kwestii, posiadają zasadniczo charakter sprawozdawczy. Przegląd zagadnień objętych częścią pierwszą uzupełniam jednak o szereg odniesień do teorii umów *sui generis*, rozwiniętej w części drugiej. Rozważania przedstawione w części drugiej mają natomiast charakter projektujący, przy zachowaniu spójności z postulowaną przez Ricoeura perspektywą ontoetyczną oraz metodologiczną. W szczególności będąca sednem pracy promisyjna teoria umów (rozdziały IV–VI) i metateoria porządkująca cywilistyczne teorie umów oraz oświadczeń woli (rozdział VII) sformułowane są na gruncie proponowanego przez Ricoeura paradygmatu, nawiązującego do narratologii, hermeneutyki oraz egzystencjalizmu.

[Część pierwsza - „Konteksty promisoryjnej teorii umów”]

W Części pierwszej prezentuję trzy kluczowe konteksty proponowanej promisoryjnej teorii umów. Składa się na nie filozofia Paula Ricoeura, historia prawa umów w perspektywie problematyki obietnicy i wzajemności oraz współczesna jurysprudencja anglosaska, w której „teoria obietnicy” (*promissory theory*) uznawana jest za najważniejsze teoretyczne uzasadnienie mocy wiążącej umów.

[Rozdział I - Filozofia Paula Ricoeura]

W rozdziale I przybliżam podstawowy kontekst rozwijanej promisoryjnej teorii umów, jaki stanowią poglądy Paula Ricoeura. Wskazuję, że Ricoeur jest przede wszystkim filozofem syntezy. Wyjaśniam, że na pewnym poziomie jest to synteza filozofii egzystencjalnej, hermeneutyki i teorii narracji, na innym – arystotelizmu, kantyzmu i heglizmu, na kolejnym – ontologii i etyki w aspekcie wewnętrznym, interpersonalnym i społecznym podmiotu, etc. Przybliżam także kluczową dla proponowanej teorii umów koncepcję „małej etyki”, zarysowaną przez Ricoeura w badaniach VII, VIII i IX dzieła *O sobie samym jako innym*. Zwracam uwagę, że nazwa „mała etyka” jest pod wieloma względami myląca, między innymi dlatego, że projekt Ricoeura wykracza poza zagadnienia *per se* etyczne, będąc próbą uchwycenia podmiotowości człowieka w wielopłaszczyznowej perspektywie. Skalę pojętej przez Ricoeura syntezy ujawnia sygnalizowana definicja dążenia etycznego, rozumianego jako zamiar osiągnięcia przez podmiot „życia dobrego” „z innym i dla innego w sprawiedliwych instytucjach”. Ponadto w koncepcji tej na podstawowe pytania egzystencjalne odpowiedzi udziela się w języku narratologii, co w powoduje, że ludzkie działanie postrzegane jest jako podlegający interpretacji tekst.

W rozdziale I dokonuję także charakterystyki pojęć podstawowych dla proponowanej teorii umów. Na gruncie poglądów Ricoeura są to w szczególności pojęcia *idem* oraz *ipse*, których dialektyka wiąże się z „zamiarem dobrego życia”, czyli z pierwszym poziomem definicji dążenia etycznego osoby. Pojęciem *idem* Ricoeur wyraża zmienne w czasie cechy ludzkiego charakteru, w opozycji do *ipse*, oznaczającego jego wierność wobec etycznie znaczącego projektu „bycia sobą”. Ricoeur uważa, że bycie sobą w sensie *ipse* wiąże się z koniecznością każdorazowego, etycznego poświadczania siebie, które może rozmijać się z *idem*, to jest ze zmiennymi cechami charakteru człowieka. Ontologia podmiotu w teorii

MP 7

Ricoeura jest więc nierozzerwalnie związana z etycznym projektem *ipse* (co lapidarnie wyraża samo pojęcie ontoetyki). Zamiar dobrego życia realizowany przez podmiot w sensie *ipse* oznacza zatem, że „jestem tym, czego się trzymam”, czyli tym, co obiecuję. Powyższe założenie posiada fundamentalny charakter dla proponowanej w pracy teorii umów. W jego świetle podmiotowość strony wynika z dotrzymywania przyobiecanych postanowień umownych. Chciałbym powtórzyć, że, ze względu na kluczową rolę pojęcia obietnicy w teorii Ricoeura dla ontoetycznej konstytucji podmiotu, rozwijana w pracy teoria umów nazwana jest teorią promisoryjną.

W rozdziale I przybliżam ponadto rozważania Ricoeura dotyczące związków obietnicy i wzajemności, wyrażonych w definicji dążenia etycznego podmiotu zwrotem „z innym i dla innego”. W ich świetle teoria podmiotu, którą proponuje Ricoeur, ma charakter relacyjny. Filozof uważa bowiem, że obietnica i - co za tym idzie - odpowiedzialność, zawsze posiada „intersubiektywny charakter”. Oznacza to, przyrzekając nawet samemu sobie w opinii Ricoeura myślimy „o sobie samym jako innym”. Ricoeur wysuwa zatem na pierwszy plan interpersonalne aspekty podmiotowości i także implikacje obietnicy, również w stosunkach prawnych. Zdaniem filozofa bowiem „obietnica podmiotu wpływa na Innego na wiele sposobów: może on być obdarowanym, świadkiem, sędzią oraz w bardziej fundamentalnym wymiarze, liczyć na mnie, na moją zdolność do dotrzymania słowa, wzywać mnie do odpowiedzialności, czynić mnie odpowiedzialnym”. Na gruncie poglądów Ricoeura także zobowiązanie umowne jest podejmowane przez podmiot wobec „siebie samego jako innego”. Jest ono przejawem „bycia sobą” strony, definiującej się *ab initio* przez regułę wzajemności. Rozwijana przez mnie teoria unifikuje zatem w sferze ontoetyki strony kluczową problematykę przyrzeczenia i wzajemności w umowie. Obraz relacji interpersonalnej (inaczej mówiąc, relacyjnej koncepcji podmiotu) jest dopełniony przez charakterystykę pojęć troskliwości i obopólności w rozumieniu Ricoeura.

Kolejna grupa zagadnień i pojęć podstawowych, które omawiam w rozdziale I, odnosi się do trzeciego poziomu definicji dążenia etycznego, tj. do „sprawiedliwych instytucji”. W tym aspekcie poglądy Ricoeura nawiązują do arystotelizmu, co skutkuje min. pogłębioną analizą pojęć sprawiedliwości rozdzielczej i wyrównawczej w kontekście instytucji państwa i prawa. „Zamiar dobrego życia” nie ogranicza się bowiem do bezpośrednich stosunków międzysobowych, lecz także znajduje wyraz w działaniu i trwaniu instytucji o ponadosobowym charakterze. Wyjaśniam, że Ricoeur rozumie instytucję jako „strukturę współzycia historycznej zbiorowości – ludu, narodu, regionu”, niesprowadzalną do stosunków międzysobowych, „a jednak połączoną z nimi w sposób godny uwagi”. Instytucja

jest więc systemem, czy też mechanizmem podziału ról, będącym zdaniem filozofa „czymś innym i czymś więcej niż jednostki – nosiciele ról”. Co więcej, w przekonaniu Ricoeura dążenie etyczne podmiotu jest urzeczywistniane na takim poziomie społecznej interakcji, na którym podmiot definiuje się nie przez dialogiczny pryzmat „innego”, lecz przez pryzmat zrównanego z nim „każdego”. Zamiar dobrego życia osoby podlega więc radykalnemu rozszerzeniu, obejmując perspektywę etyczną relacje uwzględniające „osoby trzecie”. W nawiązaniu do filozofii E. Lèvinasa Ricoeur twierdzi, że społeczna „wielość” gromadzi „osoby trzecie niebędące twarzami”. Co istotne, poprzez instytucje państwa i prawa urzeczywistniany jest określony model sprawiedliwości dystrybtywnej. Na gruncie proponowanej teorii model ten znajduje odzwierciedlenie m.in. w kodeksowych wzorach/modelach umów, co jednocześnie oznacza, że „wielka narracja” prawa uzupełnia i moderuje zindywidualizowane autonarracje stron. Sygnalizowane w tym miejscu wątki rozwijam w rozdziałach IV, V i VI.

[Rozdział II - Z historii obietnicy i wzajemności w umowach]

W rozdziale II zarysowuję historyczny kontekst filozoficznych i teoretycznych podstaw prawa umów, ze szczególnym uwzględnieniem dialektyki obietnicy i wzajemności. Korzeni perspektywy promisyjnej w umowach poszukuję w dorobku prawa rzymskiego, tradycji judeochrześcijańskiej oraz w starożytnej filozofii greckiej. Między innymi omawiam rozwinięte w klasycznym okresie prawa rzymskiego czynności *stipulatio* oraz *contractus*. Poruszam także zagadnienie starotestamentowego Przymierza, którego integralną część stanowi problematyka obietnicy Boga wobec człowieka oraz Jego relacji z Izraelem. Bardziej szczegółowo referuję także poglądy Arystotelesa, wprowadzającego pojęcie *synallagma*, a następnie Św. Tomasza, pogłębiającego związek obietnicy z koncepcją prawnonaturalną. W wywodzie poświęconym dobie Średniowiecza oraz czasom późniejszym omawiam zmiany zachodzące w prawie kontynentalnym oraz anglosaskim, przy zasygnalizowaniu perspektywy kanonicznej. Przybliżam m.in. poglądy XVI-wiecznych scholastyków hiszpańskich (L. de Moliny, L. Lessiusa i innych) ze względu na dokonaną przez nich, ważną dla teorii umów, syntezę prawa rzymskiego z arystotelizmem. Omawiam także dotyczące umów prywatnoprawnych założenia XVII-wiecznej północnej szkoły prawa natury. Podkreślam, że dorobek H. Grocjusza i S. Pufendorfa inicjuje zmianę w paradygmacie teorii umów, polegającą na przesunięciu punktu ciężkości z jednostronnej obietnicy na wzajemnościowe porozumienie stron (*agreement*). Następnie, w kontekście stanowisk Ch. Wolffa, J. Domata i R. Pothiera fundujących w XVIII wieku nowoczesną cywilistykę, kieruję wywód z ku

zagadnieniom z obszaru dogmatyki. Dalsza prezentacja dotyczy w szczególności XIX-wiecznych teorii oświadczeń woli, rozumianych jako element konstytuujący wzajemne porozumienie stron w umowach. Jednocześnie, w perspektywie filozoficzno-prawnej, referuję krótko dotyczące umów poglądy I. Kanta, G.W.F. Hegla oraz A. Reinacha. Z kolei w obszarze XX-wiecznych teorii cywilistycznych sygnalizuję m.in. koncepcje stypizowanych oświadczeń woli, faktycznych stosunków umownych oraz zachowań typowych społecznie, wymagające w moim przekonaniu szczególnej uwagi w kontekście zagadnień obietnicy i wzajemności.

[Rozdział III - Obietnica i porozumienie w anglosaskiej teorii umów]

Jak wskazywałem, pojęcie obietnicy, w odróżnieniu od kontynentalnej dogmatyki prawa cywilnego, zajmuje poczesne miejsce we współczesnej, anglosaskiej teorii umów. Z tego względu w rozdziale III dokonuję prezentacji jej najważniejszych, XX-wiecznych nurtów, ściśle powiązanych z jurysprudencją. Nurty te uznaję za najbardziej aktualny, teoretyczny i dogmatyczny kontekst przedstawianej w pracy promisoryjnej teorii umów. Zwracam uwagę, że w jurysprudencji anglosaskiej za iskrę, która doprowadziła do późniejszej dyskusji dotyczącej teorii umów uznaje się artykuł L. L. Fullera i W. R. Perdue *The reliance interest in contract damages* z 1937 roku. Następnie omawiam współczesny dorobek anglosaskiej „dogmatycznej teorii umów”, reprezentowanej m.in. przez R. Brownsowrda, J. Samuela i S.A. Smitha, w której *promissory theory* (oprócz *reliance theory* i *transfer theory*) odgrywa kluczową rolę. Wskazuję, że jednym z elementów toczącego się dyskursu jest pytanie o uzasadnienie mocy obowiązującej obietnicy (*promise*) lub też wzajemnego porozumienia stron (*agreement*) jako źródła powstającego zobowiązania umownego (*contract*). W rozdziale III referuję następnie poglądy anglosaskiej jurysprudencji, bezpośrednio dotyczące znaczenia obietnicy w umowach. Szerzej omawiam neokantowską myśl Ch. Fried’a, w której uwidaczniają się rysy analogiczne wobec stanowiska Ricoeura. Następnie przybliżam neotomistyczne stanowisko J. Gordley’a oraz teorię kontraktualistyczną J. Rawlsa. Prezentuję także poglądy M. Trebilcocka, sformułowane w perspektywie ekonomicznej analizy prawa. Kontekstualizacji omawianej problematyki służy m.in. stanowisko M. Hogga, T.M. Scanlona, a także przykłady najnowszych teorii promisoryjnych, sformułowanych m.in. przez C. Rosati, D. Friedricha i N. Southwooda oraz D. Markowitsa. W wywodzie odwołuję się także do relewantnych poglądów polskich przedstawicieli doktryny prawa cywilnego – Z. Radwańskiego oraz L. Węgrzynowskiego. W szczególności poglądy Węgrzynowskiego pozwalają spojrzeć na problematykę obietnicy i

porozumienia w anglosaskiej „dogmatycznej” teorii umów przez pryzmat tzw. „doktryny *consideration*”. W tym kontekście podkreślam m.in., że w prawie anglosaskim umowa nie jest oparta na regule wzajemności (stanowiącej fundament porozumienia stron w *civil law*), lecz na układzie mniej lub bardziej skorelowanych, jednostronnych obietnic.

[Część druga - Promisoryjna teoria umów jako teoria *sui Genesis*]

Przedstawioną w części drugiej promisoryjną teorię umów określam jako teorię *sui generis* ze względu na to, iż podlega ona rozwinięciu na tle specyficznego stanowiska ontoetycznego Ricoeura. Ramy „rodzajowej swoistości” proponowanej teorii wyznacza zatem bezpośrednio wypracowany przez filozofa paradygmat, wzmocniony przez dwa pozostałe, wskazywane wyżej konteksty (historyczny oraz teoretyczno-prawny). Jednocześnie perspektywa, którą przyjmuję w drugiej części pracy wynika głównie z sygnalizowanych założeń „małej etyki”. Powoduje to, że analizy objęte częścią drugą monografii prowadzą do reinterpretacji takich kluczowych pojęć, jak „oświadczenie woli”, „podmiotowość prawna”, „wzajemność świadczeń”, „więź prawna”, etc.

[Rozdział IV - Ontoetyczne podstawy promisoryjnej teorii umów]

W rozdziale IV wyjaśniam, że dla prezentowanych założeń teoretycznych kwestią zasadniczą pozostaje wskazana przez Ricoeura bezpośrednia korelacja problematyki umów z zagadnieniami obietnicy i wzajemności. Przypominam, że Ricoeur nawiązując do kantyzyzmu zakłada istnienie „innego niż zmienny „wzór charakteru” wzoru trwałości podmiotu, który jest „[...] zakorzeniony w wierności słowu danemu”. Tym samym, zdaniem Ricoeura, ontologiczne i etyczne pytanie „*Kim jestem – może zostać włączone do dumnego oświadczenia – Tego się trzymam*”. Powyższe oznacza, że w rozumieniu filozofa dochowywanie „danego słowa” jest sposobem bycia podmiotu (w sensie *ipse*). W związku z tym, na gruncie proponowanego paradygmatu, fenomen dotrzymywania umów znajduje uzasadnienie w samej egzystencji przyrzekającej strony. W konsekwencji przyjmuję, że przyrzeczenie jest etycznie znaczącym sposobem bycia strony definiującej się poprzez regułę wzajemności w umowie. W rozwijanej teorii skutkuje to unifikacją zagadnienia podmiotowości obiecującej strony z jej wzajemnościową relacją z kupującym, najemcą, małżonkiem, etc. Promisoryjna teoria umów unieważnia zatem opozycję dwustronnego charakteru umów wzajemnych i jednostronnego związania się przez stronę złożoną obietnicą.

Jednocześnie oferuje istotną argumentację za ekwiwalentnością świadczeń w umowie, w opozycji do anglosaskiej doktryny *consideration*.

W rozdziale IV, na gruncie proponowanego paradygmatu, charakteryzuję dialektykę przyrzeczenia i wzajemności na trzech płaszczyznach „umownie znaczącego” działania strony, wyznaczonych proponowaną przez Ricoeura definicją dążenia etycznego podmiotu. W świetle tej definicji omawiam związek między zindywidualizowaną obietnicą strony, wzajemnością (niekiedy obopólnością) w relacji stron oraz sprawiedliwymi instytucjami prawnymi (obejmującymi także modele/wzory umów). Przyjmuję, że obietnica i wzajemność to elementy umowy zawartej *inter partes*, wywiedzione z mikroskali ontoetyki strony. Elementy te stanowią jednocześnie fundament relacji interpersonalnej w umowie, gdyż w świetle proponowanej teorii sednem tej relacji jest „równowaga między dawaniem a otrzymywaniem”, możliwa dzięki przełamaniu nierówności podmiotów przez troskliwość (którą interpretuję pragmatycznie jako dbałość o interes drugiej strony). Przełamanie to skutkuje zadziernięciem „więzi prawnej”, polegającej na wzajemnym uznaniu podmiotowości stron. W tym kontekście podkreślam, że samooznaczenie podmiotu jako zdolnego do wykonywania obowiązków promisoryjnych jest ugruntowane w etycznie zobowiązującym byciu drugiej strony. Powyższy element odgrywa zasadniczą rolę w proponowanej teorii umów, gdyż zdaniem Ricoeura „możemy uważać się za dysponentów praw tylko pod warunkiem, że równocześnie mamy świadomość normatywnych zobowiązań, które musimy dotrzymywać względem drugiego człowieka”. W przyjętej perspektywie „poświadczenie siebie” jako strony jest więc zawsze poświadczeniem wobec konkretnego wierzyciela, małżonka, partnera w spółce, etc., urzeczywistniającym zasadę wzajemności (niekiedy – obopólności w rozumieniu filozofa).

Następnie w rozdziale IV wskazuję, że w prawie umów doszło do wyabstrahowania modelowych/wzorcowych relacji, w których strona umowy mówi „o sobie samym jako o innym”, będąc przy tym podmiotem wzajemnie uprawnionym i zobowiązanym do wypełnienia złożonej obietnicy. Spostrzeżenie to pozwala wprowadzić dialektykę obietnicy i wzajemności na trzeci, instytucjonalny poziom promisoryjnej teorii umów. W tym kontekście przyjmuję, że w makroskali rozwijanej teorii przyrzeczenie i wzajemność stanowią podbudowę sprawiedliwych instytucji prawa umów. W szczególności wzajemność uznaję za regułę natury formalnej, czy też za uniwersalną zasadę, charakteryzującą umowy prawa prywatnego. W tym ujęciu wzajemność rozumiem jako element „wielkiej narracji” prawa, skorelowany z preferowanym przez prawodawcę oraz sądy modelem sprawiedliwości

MTY¹²

dystrybucyjnej. W obszarze „wielkiej narracji” prawa umieszczam także wyrażające powyższą zasadę modelowe, skodyfikowane wzory umów wzajemnych. W proponowanym rozumieniu są one jednocześnie wyabstrahowaniem typowych, prawnie relewantnych sytuacji złożenia obietnicy. W tym kontekście pod pojęciem „sprawiedliwych instytucji umownych” rozumiem, przykładowo, kodeksowe modele/wzory umowy sprzedaży, najmu, dzierżawy, etc. Te abstrakcyjne i generalne unormowania odzwierciedlają pogląd Ricoeura o „zastępowalności ról i niezastępowalności podmiotów” w relacjach instytucjonalnych. W tym kontekście zwracam uwagę, że zamiennosc stron przy jednoczesnej unikalności osób fizycznych oraz prawnych uwidacznia się we wszystkich typowych sytuacjach, w których podmiot działa jednocześnie jako strona zobowiązująca i zobowiązana, wierzyciel i dłużnik, etc. Ponadto sygnalizuję sprzężenie zwrotne, polegające na tym, iż kodeksowe wzory/modele umów mogą zostać „zacytane” przez stronę z poziomu instytucjonalnego i włączone do jej autonarracji zarówno na poziomie ontoetyki obiecującej strony, jak i wzajemnościowego dyskursu umownego. W związku z tym w rozdziale V przechodzę do omówienia narracyjnego aspektu promisoryjnej teorii umów.

[Rozdział V - Narratologiczne aspekty promisoryjnej teorii umów]

W rozdziale V przypominam, że Ricoeur rozwija „narracyjną koncepcję tożsamości osobowej”, w świetle której osoba stale „poświadcza siebie” w etycznie znaczącym działaniu. Koncepcja samokreującego się etycznie podmiotu stanowi w zamyśle Ricoeura alternatywę dla substancjalnie rozumianego „ja”, zakorzenionego w teoriach o rodowodzie kartezjańskim, akcentujących „niezmiennosc Cogito”. W świetle poglądów Ricoeura zatem „tożsamość opowiadanej historii”, czyli koherencja działania, przesądza o tożsamości podmiotu. W tym kontekście przyjmuję, że „bycie stroną” umowy jest pochodną utrzymania przez nią „narracyjnej jedności życia” przynajmniej w jego prawnie istotnych aspektach. Na gruncie proponowanej teorii oznacza to, że strona umowy dla „zachowania siebie” reinterpretuje działanie podejmowane w perspektywie intrapersonalnej, interpersonalnej oraz instytucjonalnej. Koherentna autonarracja zleceniodawcy, najemcy, etc, wymaga bowiem uzgodnienia poziomu zindywidualizowanej obietnicy, narracji współtworzonej w umowie przez strony oraz elementów „wielkiej narracji” prawa (zwłaszcza kodeksowych wzorów umów, „zacytanych” z poziomu sprawiedliwych instytucji).

Następnie zwracam uwagę, że zdaniem Ricoeura „poszerzenie obszaru praktycznego i antycypacja aspektów etycznych zawiera się w samej strukturze działania”. Z perspektywy

widzenia promisyjnej teorii umów oznacza to, że działanie, zmierzające do wykonania zobowiązania umownego jest „poświadczeniem siebie” jako strony umowy. Prowadzi to wniosku, że już z samego działania wynikać mogą uprawnienia i obowiązki stron. Twierdzą zatem, że na gruncie proponowanego paradygmatu znajdują uzasadnienie nie tylko zwerbalizowane, lecz także „dorozumiane oświadczenia woli” typowe dla umów masowych, przypominających z perspektywy podmiotu bardziej działania faktyczne niż czynności prawne (takie, jak wypłata pieniędzy z bankomatu, przejazd środkami komunikacji miejskiej, „mechaniczne” zakupy w supermarkecie, etc.). Działanie podmiotu interpretowane jest w tych przypadkach jako prawnie istotne bycie (tzn. bycie posiadające określony sens normatywno-prawny). Powyższa konstatacja, możliwa do przyjęcia w przypadku odrzuceniu tezy o dualizmie bytu i powinności, przesądza w moim przekonaniu o szczególnej adekwatności poglądów Ricoeura wobec nowoczesnego prawa umów. Twierdzą zatem, że narracja o uprawnieniach i obowiązkach stron wyraża się bezpośrednio w działaniu strony i nie musi być rozwijana ani w języku mówionym, ani pisany. W dwóch ostatnich przypadkach jednak można przyjąć, że treść każdej umowy (kodeksowej, nienazwanej – współkreowanej przez strony, ustnej, etc.) jest narracją, w której zachodzi „zwrotne przejście” między „dawaniem przepisów” a opisem działań stron. Moim zdaniem rozumienie umowy jako „narracji normatywnej” jest w szczególności uzasadnione w przypadku kodeksowych wzorów/modeli umów, których treść zawiera opis wzajemnych uprawnień i obowiązków – sprzedającego i kupującego (art. 535 k.c.), najemcy i wynajmującego (art. 659§ 1 k.c.), pracodawcy i pracownika (art. 25 k.p. § 1), itd. Z drugiej strony „wielka narracja” prawa stanowionego dopełnia autonarrację podmiotu, wiążąc z niektórymi modelami umów konsekwencje, nieobjęte *expressis verbis* obietnicami stron (w prawie kontynentalnym – oświadczeniami woli). Podstawą takiego przypisania konsekwencji jest na gruncie proponowanej teorii promisyjnej „narracyjna jedność życia” strony, obejmująca wszystkie aspekty jej działania (tj. - zdaniem Ricoeura - opowiadanie, opisywanie i nakazywanie). Dlatego już samo działanie sprzedającego, dłużnika, etc. może być interpretowane jako dotrzymanie lub złamanie obietnicy. Ostatecznie aspekt narratologiczny promisyjnej teorii umów pozwala scharakteryzować mechanizm ochrony obietnicy oraz reguły wzajemności w umowach przez instytucje państwa i prawa, urzeczywistniające określony model sprawiedliwości dystrybtywnej.

[Rozdział VI - Umowa jako dyskurs i umowa jako tekst]

W rozdziale VI, na gruncie analiz Ricoeura dotyczących różnic między tekstem a dyskursem, przybliżam znaczenie skodyfikowanych wzorów/modeli oraz tekstów umów spisanych, a także charakteryzuję moc wiążącą umów zawieranych w formie ustnej. Odwołuję się przy tym do badań prowadzonych przez filozofa na przełomie lat 60. i 70. XX w. w nurcie filozofii hermeneutycznej, dotyczących związków interpretacji, języka, dyskursu i tekstu. Na tym etapie badań, w przeciwieństwie do „etapu narratologicznego”, fenomeny te były przez Ricoeura traktowane odrębnie i w pewnych istotnych aspektach przeciwstawiane. Pamiętając o uwarunkowaniach chronologicznych (większość przywoływanych w rozdziale VI poglądów wyprzedza o dwie dekady kluczową dla mojej pracy koncepcję ontoetyczną podmiotu) rozważam skutki rozróżnienia dyskursu i tekstu dla teorii umów. Istotną kwestią poruszoną w rozdziale VI są zwłaszcza konsekwencje „przejęcia od mowy do pisma”, czyli skutki tzw. autonomii semantycznej kodeksowego modelu (wzoru) wobec patrykularnych dyskursów umownych. W tym kontekście poruszam w szczególności kwestię interpretacji kodeksowych modeli /wzorów umów oraz umów rozumianych jako tekst, czyli zawieranych w formie pisemnej. Z drugiej strony, w perspektywie żywego dyskursu prowadzonego *inter partes*, podejmuję charakterystykę umów zawieranych w formie ustnej. W zbieżnej perspektywie omawiam zagadnienie stosowania umów, rozumiane jako proces interpretacyjno-argumentacyjny, korelujący model/wzór umowy z ontoetyką strony oraz „rzeczywistością pozatekstualną”.

[Rozdział VII - Ogólna metateoria porządkująca teorie oświadczeń woli (oraz umów)]

W dopełnieniu wywodu w rozdziale VII, na fundamencie trójpoziomowej definicji dążenia etycznego podmiotu, szkicuję ogólną metateorię porządkującą XIX- i XX-wieczne, cywilistyczne teorie umów oraz oświadczeń woli. Teorie te przypisuję do trzech poziomów (intrapersonalnego, interpersonalnego i instytucjonalnego) urzeczywistniania dążenia etycznego strony. W rezultacie przyjmuję, że wskazywane teorie cywilistyczne mają nie wykluczający, lecz komplementarny charakter, ujmując wycinkowo – na skorelowanych płaszczyznach – inny aspekt uzasadnienia mocy wiążącej oświadczeń woli (i w rezultacie - umów). Ponadto na gruncie definicji dążenia etycznego podmiotu przedstawiam dwa przykłady teorii szczegółowych, z których pierwsza dotyczy problemu filozoficzno-prawnego, jakim jest wieloaspektowość zasady *pacta sunt servanda*, zaś druga problemu

dogmatyczno-prawnego, jakim jest złożony charakter odpowiedzialności w umowach (na zasadzie winy oraz na zasadzie ryzyka kontraktowego).

[Podsumowanie]

W Podsumowaniu podkreślam, że zarysowana teoria promisoryjna jest wyrazem refleksji filozoficzno-prawnej nad fundamentalnymi problemami prawa umów. Zwracam przy tym uwagę na etyczne jądro umów wzajemnych, którym w świetle proponowanej teorii jest, po pierwsze – obietnica złożona Innemu jak sobie samemu i po drugie – równość stron, zdefiniowana przez pryzmat wzajemności i obopólności. Wskazuję, że w sukces proponowanej teorii umów idą poglądy Ricoeura dotyczące „odwracalności ról”, „niezastępowalności osób” oraz „paradoksu wymiany zachodzącej między tym, co niepowtarzalne”. Każda strona umowy jest bowiem *ex definitione* symetrycznie uprawniona i zobowiązana, a jednocześnie w sensie egzystencjalnym – unikalna. Przypominam, że w umowach, na gruncie proponowanego paradygmatu, ontoetyczna „konstytucja siebie” (tj. podmiotu zdolnego do bycia odpowiedzialnym za złożoną obietnicę) stanowi przesłankę wejścia w symetryczną relację *inter partes*. W świetle poglądów Ricoeura w umowach wzajemnych zachodzi zatem sprzężenie zwrotne między ontoetycznym samooznaczeniem a równouprawnieniem stron. Wskazuję także na związek proponowanej teorii umów z instytucjonalno-państwowym poziomem dążenia etycznego w rozumieniu Ricoeura. Państwo, a zwłaszcza „racjonalne” organy prawotwórcze, kreują bowiem modele (wzory) umów – „instytucje umowne”, odzwierciedlające określoną koncepcję sprawiedliwej dystrybucji. W następstwie „wielka narracja” prawa moderuje autonarracje stron, poprzez postulowany w tekstach prawnych rozkład uprawnień i obowiązków w umowie sprzedaży, najmu, dzierżawy, etc.

Kończąc wywód przywołuję główną tezę pracy, zgodnie z którą teoria umów wyrastająca z poglądów ontoetycznych Ricoeura, w której centralne miejsce zajmuje pojęcie obietnicy i wzajemności, może wzbogacić zbiór społecznych teorii umów (min. normatywnych, ekonomizujących, etc.) rzucając nowe światło na problemy obrotu umownego (wynikające z rosnącej anonimowości i depersonalizacji uczestników). W tym kontekście uznaję za szczególnie istotne, że prezentowane stanowisko „bierze w nawias” argumentację z globalnych zjawisk i procesów socjoekonomicznych, gdyż dotrzymywanie umów wynika z samej egzystencji sprzedającego, pożyczkobiorcy, etc. Jednocześnie zwracam uwagę, że proponowana teoria promisoryjna wykracza poza perspektywę indywidualistyczną oraz dialogiczną, rozwijając (na fundamencie ontoetyki strony) refleksję nad „innym, niebędącym

twarzą” w makroskali sprawiedliwych instytucji umownych. Wyrażam także przekonanie, że cele pracy (1) i (2) zostały zrealizowane, oraz że wieloaspektowy dorobek Paula Ricoeura zyska szersze odzwierciedlenie w polskim prawoznawstwie.

Chciałbym wskazać, że w monografii (m.in. w rozdziale II i III) odwołuję się do kilkudziesięciu nieznanych w Polsce publikacji (monografii oraz artykułów) z zakresu anglosaskiej teorii umów. Ich omówienie stanowi dodatkowy, oryginalny walor publikacji.

V. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

[Kierunki aktywności naukowej, realizowanej w więcej niż jednej uczelni] W niniejszym punkcie charakteryzuję główne kierunki moich badań, a następnie wykazuję związaną z nimi istotną aktywność naukową, realizowaną w więcej niż jednej uczelni. Najważniejszym dowodem takiej aktywności są wskazywane niżej międzyuczelniane projekty badawcze oraz wielośrodkowe publikacje naukowe. Istotną aktywność naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni podejmuję także w innych, wskazywanych niżej formach, min. poprzez czynny udział w międzynarodowych⁶ i krajowych konferencjach, poprzez aktywność na forum Fundacji Instytut Etyki Prawniczej, w międzynarodowych (IVR) i polskich (FONTES) stowarzyszeniach prawniczych, etc.

Chciałbym wyjaśnić, że główne obszary moich prac badawczych to:

(A) problematyka etyki prawniczej;

(B) wieloaspektowe zastosowanie dorobku Paula Ricoeura w filozofii prawa;

(C) badania należące do „części wspólnej” dwóch ww. obszarów;

oraz

(D) zastosowanie poglądów Emmanuela Lèvinasa w filozofii prawa.

Poza ww. obszarami w „variach” (E) poruszam takie zagadnienia, jak system prawa anglosaskiego, prawa człowieka, obywatelskie nieposłuszeństwo, teoria argumentacji

⁶ Przykładowe, oryginalne certyfikaty uczestnictwa w Kongresach IVR stanowią Załącznik dodatkowy nr 12.

prawniczej, semiotyczne aspekty dydaktyki prawa, etc. Sięgam przy tym m.in. do dorobku Ch. Perelemana, R. Dworkina i B. Jacksona.

Na międzyuczelniany charakter mojej pracy naukowej wskazuje fakt, iż 16 moich publikacji oraz 11 wystąpień na międzynarodowych konferencjach przygotowałem w j. angielskim.

[Obszar A - problematyka etyki prawniczej]

Badania w ramach pierwszego obszaru podjąłem w związku z przygotowaniem pracy magisterskiej, a następnie doktorskiej i kontynuuję je do dzisiaj.

[Wykonawca w projekcie NCN] W ramach tego obszaru badawczego umieszczam najważniejszy przejaw mojej istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni. Jest to mój udział w roli wykonawcy w projekcie *Pojęcie dylematu w etyce prawniczej i edukacji etycznej prawników*, finansowanym w ramach konkursu OPUS ze środków Narodowego Centrum Nauki i realizowanym na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego⁷. Informacja potwierdzająca mój udział w projekcie znajduje się na stronie NCN: https://projekty.ncn.gov.pl/index.php?projekt_id=290708. Celem ww. projektu była rekonstrukcja pojęcia dylematu używanego w etyce prawniczej i edukacji etycznej prawników⁸. Należy podkreślić, że współrealizowany przeze mnie projekt badawczy miał charakter wielośrodkowy i sieciowy - wykonawcy reprezentowali bowiem wydziały prawa Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Łódzkiego oraz Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (M. Pieniążek). Efektem mojej pracy badawczej w ramach ww. projektu jest napisany przeze mnie samodzielnie rozdział pt. *Lawyers' and Judges' Axiological Dilemmas*⁹, zawarty w podsumowującej projekt monografii *The Concept of Dilemma in Legal and Judicial Ethics* pod redakcją P. Skuczyńskiego¹⁰. W rozdziale tym prezentuję możliwe postawy prawnika (sędziego) wobec wartości, omawiając siedem możliwych

⁷ Numer rej. wniosku: 2015/17/B/HS5/00463; data podpisania umowy: 2016-01-27; termin zakończenia realizacji: 2018-01-26; konkurs: 17 (2015-06-16); kierownik projektu: dr Paweł Skuczyński; panel: HS5; podtyp: OPUS; Wnioskodawca: Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji

⁸ Link do szczegółowego opisu projektu znajduje się na stronie Fundacji Instytut Etyki Prawniczej: <http://etykaprawnicza.pl/dylematyopis/>

⁹ Rozdział III, *Lawyers' and Judges' Axiological Dilemmas*, str. 93-132.

¹⁰ *The Concept of Dilemma in Legal and Judicial Ethics*, P. Skuczyński (red.), P. Kaczmarek, K.J. Kaleta, P. Labieniec, M. Pieniążek, S. Sykuna; ISBN 978-83-8158-039-7, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2018, 332 str.

dylematów aksjologicznych. Są to, w obrębie stanowiska proaksjologicznego: d.1 - *modus existendi* wartości - wartości obiektywne czy subiektywne; d.2 - spór o poznawalność wartości - kognitywizm czy nonkognitywizm; d.3 - wartości materialne czy proceduralne; d.4 - wartości wobec norm prawnych - pierwotne, czy pochodne; d.5 - na czym polega więź, łącząca wartości z normatywnym systemem prawa; d.6. - jaki jest zakres *uniwersum* zawodowo istotnych wartości prawnika; d.7. - czy można zhierarchizować wartości w *universum* aksjologicznym prawnika - współmierność a niewspółmierność wartości.

Międzyuczelniany charakter pracy badawczej w ramach ww. projektu jest skorelowany z moją działalnością jako członka Rady Fundacji Instytut Etyki Prawniczej (<http://etykaprawnicza.pl/wladze-instytutu/>), którą zaliczam do innych form istotnej aktywności naukowej, realizowanej w więcej niż jednej uczelni.

[Międzyośrodkowa aktywność konferencyjna i publikacyjna] Moje prace naukowe w tym obszarze badawczym (A) pierwotnie dotyczyły koncepcji fenomenologicznie zorientowanej etyki prawniczej, opartej o dorobek M. Schelera, N. Hartmanna oraz J. Tischnera. Poza szeregiem artykułów została ona omówiona najpełniej w obronionym przeze mnie doktoracie, opublikowanym następnie jako monografia „*Etyka sytuacyjna prawnika*” w ogólnopolskim Wydawnictwie Prawniczym LexisNexis w ramach serii Biblioteka Etyki Prawniczej¹¹.

Etyka sytuacyjna prawnika składa się z dwóch części. Pierwsza części monografii porusza podstawowe zagadnienia etyki prawniczej (m.in. kwestie zasadności jej kodyfikacji). Celem części drugiej jest usytuowanie etyki zawodowej radcy, notariusza czy sędziego na tle etyk zawodowych innych profesji, tj. etyki medycznej i etyki biznesu. Trzecia, najważniejsza część pracy prezentuje ogólną teorię etyki prawniczej, nazwaną etyką sytuacyjną prawnika. Jest to taka etyka zawodowa, która kładzie nacisk na osobistą decyzję adwokata, sędziego, prokuratora, etc., w sytuacji dylematu etyczno-zawodowego. W przypadku prawnika decyzja ta wiąże się z odniesieniem do uniwersalnych wartości (takich jak sprawiedliwość czy tajemnica zawodowa), przez wzgląd na osobisty kontakt z kimś, kogo prawnik ma sądzić, bronić albo oskarżać. Taka koncepcja etyki zawodowej nawiązuje do dorobku trzech

¹¹ M. Pieniążek, *Etyka sytuacyjna prawnika*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis 2008, ISBN: 978-83-7334-997-1, 288 str. Otwarty dostęp: <http://etykaprawnicza.pl/etyka-sytuacyjna-prawnika/>

przedstawicieli etyki fenomenologicznej – Maxa Schelera, Nicolaia Hartmanna i Józefa Tischnera.

Dalsze moje prace w omawianym obszarze badawczym, które ukazywały się jako rozdziały w wielośrodkowych monografiach to m.in. *Fenomenologiczne podstawy etyki zawodowej prawnika*. Tekst ten został opublikowany w monografii *Etyka prawnicza. Stanowiska i perspektywy*, pod redakcją Prof. dr hab. H. Izdebskiego oraz dr. P. Skuczyńskiego. Międzyuczelniane znaczenie tego tekstu wynika z faktu, iż ww. monografia ukazała się w ramach Biblioteki Instytutu Etyki Prawniczej, jako rezultat wielośrodkowego seminarium naukowego zorganizowanego w roku akad. 2005/2006 na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego¹³.

Wyniki moich badań nad prawniczą etyką fenomenologiczną przedstawiłem jeszcze przed obroną doktoratu w formie referatu pt. *Koncepcja etyki fenomenologicznej prawnika* podczas XVI Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Teorii i Filozofii Prawa, zorganizowanego przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (2004r.). Prezentowałem je także w formie referatu pt. *A conception of phenomenological legal ethics* na najważniejszej światowej konferencji teoretyków prawa, jakim był The XXII World Congress of the International Association for the Philosophy of Law and Social Philosophy (IVR) “*Law and Justice in a Global Society*” w Grenadzie (2005r.). Mój artykuł o tym samym tytule został opublikowany w roku 2005 w *Annual Publication of the Australian Legal Philosophy Students Association*¹⁴. Na znaczenie ww. rocznika wskazuje fakt, iż jednym z autorów publikujących w nim oryginalny test był N.MacCormick.

Także po obronie pracy doktorskiej powyższy nurt badań znalazł odzwierciedlenie w publikacjach oraz w wystąpieniach przekraczających ramy jednego ośrodka akademickiego, m.in. podczas konferencji *Etyka profesji prawniczych - współczesności* zorganizowanej na Uniwersytecie Rzeszowskim (referat: *Kodeks czy wolny wybór? Koncepcja etyki sytuacyjnej adwokata na tle refleksji etyczno zawodowej polskiej palestry*, opublikowany następnie jako rozdział w monografii pokonferencyjnej¹⁵), oraz podczas XVIII Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Teorii i Filozofii Prawa *Dyskrecjonalność w prawie, zorganizowanego przez*

¹³Zob. <http://etykaprawnicza.pl/etyka-prawnicza-standowska-i-perspektywy/>

¹⁴M. Pieniążek, *A conception of phenomenological legal ethics* / The 2005 Annual Publication of the Australian Legal Philosophy Students Association Brisbane, 2006, str. 120 – 123.

¹⁵M. Pieniążek, *Kodeks czy wolny wybór? Koncepcja etyki sytuacyjnej adwokata na tle refleksji* Wyd. Uniwersytet Rzeszowski, ISBN 978-83-61312-06-2, Rzeszów 2008, str. 311-336.

Uniwersytet Warszawski (referat: *Dyskrecjonalna władza sędziego w świetle etyki fenomenologicznej*, opublikowany następnie jako rozdział w monografii pokonferencyjnej¹⁶). Zagadnienie szczegółowe z omawianego obszaru zostało przeze mnie zaprezentowane w formie referatu pt. *How does it differ? A trial of the application of the Nicolai Hartmann's axiological square for differentiation of legal, medical and bussines ethics* podczas XVIII Światowego Kongresu IVR w Krakowie (2007r). Refat ten wygłosiłem na forum kongresowej grupy dyskusyjnej "Students and Young Researchers", którą współorganizowałem z Prof. L. Wintgensem (Bruksela). Tekst referatu został następnie opublikowany w podsumowującej warsztat monografii pod moją redakcją. W tymże obszarze w czasopiśmie naukowym Państwo i Społeczeństwo opublikowałem tekst *Zagadnienie kodyfikacji etyki lekarskiej wobec doświadczeń etyki prawniczej i etyki biznesu* (2008r.)¹⁷.

[Elementy współpracy naukowej z korporacją komorniczą] Chciałbym także wskazać na moją aktywność w omawianym obszarze badawczym, związaną ze współpracą z ogólnopolską korporacją prawniczą. W ramach tej współpracy wygłosiłem referat na zaproszenie na konferencji krajowej *Etyka komornika sądowego* (Warszawa, 25.09.2015). Organizatorem konferencji była Krajowa Rada Komornicza (Ośrodek Naukowo-Szkoleniowy przy KRK). Referat nosił tytuł *Etyka biznesu w kontekście etyki komorniczej* i ukazał się następnie jako rozdział pt. *Teoria etyki komorniczej wobec założeń współczesnej etyki działalności gospodarczej* w monografii wieloautorskiej *Etyka zawodowa komornika sądowego* pod redakcją A. Marciniaka¹⁸. Ponadto 07.12.2018r. wygłosiłem referat plenarny *Zmiany w etyce komorniczej wobec unormowań ustawy z dnia 22 marca 2018 r. O komornikach sądowych* podczas otwarcia konferencji krajowej *Komornicy sądowi i koszty egzekucji. Nowe rozwiązania prawne*. Konferencja współorganizowana była przez Krajową Radę Komorniczą oraz Krakowską Akademię im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

[Współautorstwo *Leksykonu etyki praniczej*] We wskazanym obszarze pracy naukowej uczestniczyłem także w przygotowaniu welośrodowego wydawnictwa

¹⁶M. Pieniążek, *Dyskrecjonalna władza sędziego w świetle etyki fenomenologicznej*, [w:] *Dyskrecjonalność w prawie*, [red.] W. Staśkiewicz, T. Stawecki, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, ISBN 978-83-7620-496-3, Warszawa 2010, str. 257-266.

¹⁷ M. Pieniążek, *Zagadnienie kodyfikacji etyki lekarskiej wobec doświadczeń etyki prawniczej i etyki biznesu*, [w:] *Państwo i Społeczeństwo VIII: 2008 nr 3* Kraków 2008str. 127-154.

¹⁸ M. Pieniążek, *Teoria etyki komorniczej wobec założeń współczesnej etyki działalności gospodarczej*, [w:] *Etyka zawodowa komornika sądowego*, [red.] A. Marciniak, wyd. Currenda, Sopot 2016, ISBN 978-83-60833-74-2 str.145 – 161.

słownikowego pt. *Leksykon etyki prawniczej: 100 podstawowych pojęć*¹⁹. Do ww. Leksykonu przygotowałem cztery hasła: *Kodeks etyczny prawników europejskich*; *Postępowanie poza służbą (służba publiczna)*; *Postępowanie poza wykonywaniem zawodu (wolne zawody)* oraz *Teoria etyki sytuacyjnej prawnika*.

[Praca końcowa w EALT] Chciałbym dodać, że na zakończenie moich studiów w The European Academy of Legal Theory w Brukseli (LL.M.) przedstawiłem pracę pt. *The phenomenological basis of lawyers' professional ethics*, przygotowaną pod kierunkiem Prof. L. Wintgensa. Jej sktót pod tym samym tytułem ukazał się jako artykuł w ogólnopolskim czasopiśmie *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej* nr 1(4) / 2012, str. 69-83.

[Ekspertyza naukowa z zakresu etyki zawodowej] W roku 2016 na podstawie umowy o dzieło wykonałem pisemną ekspertyzę w dziedzinie etyki zawodowej w perspektywie zarządzania opieką zdrowotną oraz wygłosiłem wykład na temat opracowanej ekspertyzy podczas obrad okrągłego stołu (17.11.2016), realizowanego w ramach Projektu BIHSENA (*Bridging Innovations, Health and Societies: Educational Capacity building in the Eastern European Neighbouring Areas*) współfinansowanego ze środków programu ERASMUS+ tzw. Akcji 2, ukierunkowanej na budowanie potencjału w obszarze szkolnictwa wyższego w regionie Europy Wschodniej. Wykonana przeze mnie ekspertyza wiązała się ze współpracą z międzynarodowym otoczeniem społeczno-gospodarczym w obszarze edukacji akademickiej i ochrony zdrowia. Projekt BIHSENA powstał bowiem w odpowiedzi na zapotrzebowanie rynku ochrony zdrowia w krajach Europy Wschodniej na specjalistów w dziedzinie zdrowia publicznego, nauk społecznych i polityki zdrowotnej, którzy potrafiliby efektywnie współpracować na rzecz wprowadzania reform zdrowotnych w okresie transformacji, a także prowadzić relewantne interdyscyplinarne badania naukowe potrzebne w celu podejmowania decyzji w sektorze ochrony zdrowia²⁰. Koordynatorem projektu realizowanego w latach 2015 -2018 był Uniwersytet w Maastricht, zaś Krakowska Akademia była jednym z partnerów konsorcjum. Krakowska Akademia w ramach projektu współpracowała w uczelniami w Bułgarii, Rosji i Ukrainie.

¹⁹ *Leksykon etyki prawniczej: 100 podstawowych pojęć*, [red.] P. Skuczyński, S. Sykuna, Wydawnictwo C. H. Beck, 978-83-255-4569-7, Warszawa 2013, str. 470.

²⁰ Za: A. Merklinger-Gruchala, *Sprawozdanie ze spotkania projektowego członków konsorcjum BIHSENA w Krakowie w dniach 17-18 listopada 2016r.*, [w:] Państwo i Społeczeństwo, 2016(XVI) nr 4, str. 143.

[Obszar B - wieloaspektowa analiza zastosowań dorobku Paula Ricoeura w filozofii prawa]

[Rozpoczęcie prac w wymiarze międzynarodowym] Badania z tego obszaru rozpocząłem przed rokiem 2010²¹, w którym na międzynarodowej konferencji *The 2nd Central and Eastern European Forum for Young Legal, Social and Political Theorists* zorganizowanej na Pázmány Péter Catholic University (Faculty of Law) w Budapeszcie wygłosiłem referat *Why do we keep our agreements? Civil law principle of "pacta sunt servanda" in relation to Paul Ricoeur's philosophy*. Natomiast pierwszy tekst (rozdział) poświęcony poglądom filozofa, pt. *Dlaczego dotrzymujemy umów? Zasada pacta sunt servanda w świetle filozofii Paula Ricoeura* opublikowałem w roku 2012 w monografii wieloautorskiej wydanej nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego²².

[Projekt finansowany ze środków na działalność statutową] W omawianym nurcie od roku 2012 realizowałem projekt *Teoria prawa umów wzajemnych w świetle filozofii Paula Ricoeura* (badania finansowane ze środków na działalność statutową - WPiA/DS/2/2012 oraz WPAiSM/DS/1/2014) bezpośrednio obejmujący badania, sfinalizowane monografią *Promisoryjna teoria umów na tle ontoetyki Paula Ricoeura*. Rozwijający się projekt owocował coraz szerzej zakrojonymi badaniami nad możliwymi zastosowaniami poglądów filozofa w prawoznawstwie. Nie chodziło mi przy tym o analizy typu „Ricoeur a sprawa polska”, lecz o rzeczywisty namysł nad korzyściami, jaki prawoznawstwo może odnieść dzięki pogłębionej recepcji poglądów filozofa. Najpełniejszej prezentacji pojawiających się w tym obszarze korzyści metodologicznych, epistemologicznych, etc., dokonałem w artykule *On possible applications of Paul Ricoeur's thought in legal theory*, opublikowanym na łamach *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej*²³.

Co najmniej od roku 2009 realizuję zatem kompleksowy projekt badawczy, który poza monografią *Promisoryjna teoria umów na tle ontoetyki Paula Ricoeura* (wskazaną wyżej jako szczególne osiągnięcie naukowe) znalazł odzwierciedlenie w 22. publikacjach naukowych (w tym 10 anglojęzycznych) dotyczących interpretacji prawnej, teorii narracji w prawie, metaforyki języka prawnego, autonomii semantycznej tekstu prawnego,

²¹ Pierwszy referat w omawianym obszarze wygłosiłem w roku 2009 na konferencji krajowej.

²² M. Pieniążek, *Dlaczego dotrzymujemy umów? Zasada pacta sunt servanda w świetle filozofii Paula Ricoeura*²², [w:] *Teoria prawa. Między nowoczesnością a ponowoczesnością* [red.] A. Samonek, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, ISBN 978-83-233-3458-3, Kraków 2012, str. 255-265.

²³ M. Pieniążek, *On possible applications of Paul Ricoeur's thought in legal theory*, [w:] *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej*, nr 1(10) czerwiec 2015, str. 79-88.

stosowania prawa, anglosaskiej *promissory theory of contracts*, teorii politycznej UE, etc. Publikacje te, tj. artykuły w czasopismach naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym, rozdziały w monografiach wydanych przez uznane wydawnictwa naukowe, a także referaty wygłoszone na konferencjach krajowych (9 wystąpień) i międzynarodowych (9 wystąpień), w tym na Światowych Kongresach IVR, potwierdzają moją istotną aktywność naukową realizowanej w więcej niż jednej uczelni w ramach drugiego, wskazanego przeze mnie obszaru badawczego. Niżej przedstawiam najważniejsze przykłady tej aktywności.

[Rozdziały w profilowanych monografiach, będące rezultatem międzynarodowych projektów badawczych]

1. Uczestniczyłem w wielośrodkowej publikacji naukowej, wieńczącej międzynarodowy projekt badawczy zainicjowany przez teoretyków prawa z Uniwersytetu Łódzkiego oraz Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dotyczący problematyki uznania podmiotowości mniejszości w prawie. Tematyka projektu była przedmiotem warsztatu (Special Workshop) *Legal recognition of minority groups in light of social sciences* podczas XXV Światowego Kongresu IVR we Frankfurcie w 2011r²⁴. Projekt znalazł swoje zwieńczenie w monografii *Towards Recognition of Minority Groups. Legal and Communication Strategies*, pod redakcją M. Zirk – Sadowskiego, B. Wojciechowskiego oraz K. M. Cern, opublikowanej w prestiżowym wydawnictwie Ashgate w serii *Law, Language and Communication*²⁵. W ww. monografii partycypowali badacze z Australii, Brazylii, Czech, Grecji, Niemiec, Portugalii, Polski i Szwecji. Mój udział polegał na napisaniu rozdziału pt. *On Paul Ricoeurs tribute to legal philosophical issues of recognition and reciprocity*²⁶.

2. Uczestniczyłem w wielośrodkowej publikacji naukowej, powstałej w rezultacie międzynarodowej konferencji *The principle of equality as a fundamental norm in law and political philosophy* zorganizowanej przez Center for Theory and Philosophy of Human Rights (29–30.09.2014 r) na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego²⁷.

²⁴ The XXV World Congress of the International Association for the Philosophy of Law and Social Philosophy (IVR) "Law, science, technology" - the University of Frankfurt/Main, Frankfurt. Nie brałem czynnego udziału w ww. warsztacie, natomiast zostałem zaproszony do udziału w publikacji.

²⁵ *Towards Recognition of Minority Groups. Legal and Communication Strategies*, [red.] M. Zirk – Sadowski, B. Wojciechowski, K. M. Cern, Wyd. Ashgate, ISBN 978-1-4724-4490-5, Londyn 2014, str. 282.

²⁶ Tamże, str. 87-102.

²⁷ Nie brałem udziału w konferencji, natomiast zostałem zaproszony do udziału w publikacji.

Monografia pod tym samym tytułem, pod redakcją B. Wojciechowskiego, T. Bekrychta oraz K.M. Cern, została opublikowana w Wydawnictwie Uniwersytetu Łódzkiego w serii *Jurisprudencja*²⁸. Partycypowali w niej badacze z Chorwacji, Macedonii, Serbii Słowenii i Polski. Mój udział polegał na napisaniu rozdziału pt. *Paul Ricoeur's concept of equality and some of its applications in legal and political philosophy*.²⁹

[Wystąpienia na konferencjach międzynarodowych i skorelowane publikacje]

1. Wziąłem czynny udział w międzynarodowej konferencji *Paul Ricoeur and the future of the humanities* na University of Groningen (26-29.06.2013), w której uczestniczyli badacze z kilkunastu krajów, zaś głównymi mówcami byli wiodący współcześni znawcy filozofii Ricoeura - Don Ihde oraz Richard Kearney. Jako jedyny reprezentowałem środowisko polskich filozofów prawa, przedstawiając referat *On possible applications of Paul Ricoeur's thought in legal theory*. Tezy wystąpienia rozwinąłem następnie w artykule opublikowanym pod takim samym tytułem w czasopiśmie *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej*³⁰.

2. Na międzynarodowych konferencjach wygłosiłem 6 kolejnych anglojęzycznych referatów, które miały na celu wzmocnienie recepcji poglądów Ricoeura w filozofii prawa. Były to, między innymi, cztery referaty na Światowych Kongresach Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej (IVR):

- *Paul Ricoeur's dialogue of "Sein und Sollen" and its possible contribution to the philosophy of law* – Frankfurt, 2011;
- *Paul Ricoeur's theory of narrative and its possible contribution to the philosophy of law* – Frankfurt, 2011;
- *On the concept of subjectivity in the promissory theory of contracts from the perspective of Paul Ricoeur's philosophy* – Belo Horizonte, 2013;
- *Paul Ricoeur's concept of metaphor and its application in the analysis of the legal text* – Waszyngton 2015.

Dwa dalsze anglojęzyczne referaty wygłosiłem na międzynarodowych konferencjach:

- *Why do we keep our agreements? Civil law principle of "pacta sunt servanda" in relation to Paul Ricoeur's philosophy* – Central and Eastern European Forum for Young Legal, Social and Political Theorists - Budapeszt 2010;

²⁸ *The principle of equality as a fundamental norm in law and political philosophy*, [red.] B. Wojciechowski, T. Bekrycht, K.M. Cern, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, ISBN 978-83-8088-410-6, Łódź 2017, str.216.

²⁹ Tamże, str.89-104.

³⁰ *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej* / Nr 1(10) czerwiec 2015, str.79 -88.

- *Reflexive paradigm of lawyers professional ethics. Critical remarks on the basis of Paul Ricoeur's „little ethics” theory* - The 30th Critical Legal Conference 2015 „Law, Space and the Political” - Wrocław 2015.

Pozostałe wystąpienia w omawianym obszarze badawczym na międzynarodowych konferencjach wygłosiłem w j. polskim³¹. Tezy moich wystąpień rozwijałem w kolejnych publikacjach, takich jak *Paul Ricoeur's concept of metaphor and its application in the analysis of the legal text*³², czy *On the concept of subjectivity in the promissory theory of contracts from the perspective of Paul Ricoeur's philosophy*³³.

Dzięki podejmowanej międzynarodowej współpracy naukowej dwukrotnie publikowałem rozdziały w międzyośrodkowych monografiach w wydawnictwie Peter Lang. Pierwszym był *The objectivity of the legal text in view of the concept of semantic autonomy. Comments on Paul Ricoeur's theory*, opublikowany w monografii *Diverse Narratives of Legal Objectivity: An Interdisciplinary Perspective* pod redakcją B. Vito oraz L. Rodak, w uznanej serii naukowej Dia-Logos³⁴. Drugim był *Paul Ricoeur's thought as the basis for for the political theory of the European Union* w monografii *Law, Politics, and the Constitution. New Perspectives from Legal and Political Theory*, pod redakcją A. Geisler, M. Hein oraz S. Hummel³⁵.

[Publikacja w IJSL] Wśród moich publikacji artykułem o szczególnie istotnym, międzynarodowym znaczeniu jest *The application of Paul Ricoeur's theory in interpretation of legal texts and legally relevant human action* wydany w 2015r. w *International Journal for Semiotics of Law - Revue internationale de Smiotique juridique*³⁶. Chciałbym wskazać, że jest

³¹ Pełną listą moich wystąpień zgodnie z wymogami dokumentacji wniosku habilitacyjnego zawiera „Wykaz osiągnięć”.

³² M. Pieniążek, *Paul Ricoeur's concept of metaphor and its application in the analysis of the legal text*, [w:] Przegląd Prawa Publicznego, nr 2/2016, str.7-18, Warszawa 2016.

³³ M. Pieniążek, *On the concept of subjectivity in the promissory theory of contracts from the perspective of Paul Ricoeur's philosophy*, [w:] Human Rights, Rule of Law and the Contemporary Social Challenges in Complex Societies, [red.] M. Galuppo, M. S. Lopes, K. Salgado, L. Gontijo, T. Bustamante, Wyd. Inita Via, ISBN 978-85-64912-59-5, Belo Horizonte 2015, str. 2134 – 2141.

³⁴ M. Pieniążek, *The objectivity of the legal text in view of the concept of semantic autonomy. Comments on Paul Ricoeur's theory*, [w:] Diverse Narratives of Legal Objectivity: An Interdisciplinary Perspective, [red.] B. Vito, L. Rodak Wyd. Peter Lang, ISBN 978-3-631-65343-2 Frankfurt am Main 2016, str. 113-136.

³⁵ M. Pieniążek *Paul Ricoeur's thought as the basis for for the political theory of the European Union*³⁵, [w:] Law, Politics, and the Constitution. New Perspectives from Legal and Political Theory, [red.] A. Geisler, M. Hein, S. Hummel, Wyd. Peter Lang, ISBN 978-3-631-65464-4, Frankfurt am Main 2014, str.95 – 108.

³⁶ M. Pieniążek, *The application of Paul Ricoeur's theory in interpretation of legal texts and legally relevant human action* (DOI 10.1007/s11196-015-9403-3), [w:] International Journal for Semiotics of Law - Revue internationale de Smiotique juridique, ISSN 0952-8059, vol. 28, issue 3 /2015, str. 627-646.

to wiodące w świecie czasopismo, poświęcone lingwistycznym aspektom teorii i filozofii prawa. Pozycję periodyku potwierdza przypisanie mu w aktualnym wykazie czasopism MEiN 100 punktów. Z uwagi na międzynarodowe znaczenie tej publikacji (pozycjonowanej w bazie SCOPUS oraz Web of Science Core Collection) niżej referuję ją bardziej szczegółowo. Chciałbym dodać, że tekst ten obrazuje modelowo perspektywę badawczą, przyjmowaną przeze mnie w publikacjach zaliczanych do projektu wzmocnienia recepcji dorobku Paula Ricoeura w filozofii prawa.

Na wstępie artykułu podnoszę, że Paul Ricoeur, w obrębie paradygmatu hermeneutycznego, wzbogaconego o teorię narracji, rozwinął kompleksową teorię interpretacji dwóch pozornie odległych fenomenów: tekstów literackich oraz ludzkiego działania. Twierdzę następnie, że powiązanie powyższych kwestii posiada daleko idące skutki w obszarze prawoznawstwa. Pozwala bowiem sformułować jednolitą teorię interpretacji testów prawnych oraz prawnie relewantnego ludzkiego działania, a co za tym idzie, stwarza możliwość sformułowania kompleksowej teorii stosowania prawa. Wynikające stąd korzyści teoretyczne stają się szczególnie widoczne na tle metodologicznych założeń pozytywizmu prawniczego dotyczących interpretacji prawa oraz sylogistycznego modelu jego stosowania.

Rozumowanie przedstawione w artykule jest skorelowane z chronologią poglądów Paula Ricoeura. W punkcie pierwszym odwołuję się do stanowiska, sformułowanego przez filozofa na przełomie lat 60 i 70 XX wieku. Był to okres, w którym Ricoeur prowadził badania na pograniczu hermeneutyki i filozofii języka, nawiązując m.in. do dorobku M. Heideggera, H.-G. Gadamera, czy też F. de Saussure'a. Poglądy Ricoeura z tego okresu stanowią podstawę analizy pojęcia interpretacji testu prawnego, rozumianej jako droga adresata normy, prowadząca zwrotnie od „świata powinności prawnych” ku rzeczywistości. Niektóre stosowane w punkcie pierwszym hermeneutyczne pojęcia - takie, jak dystancjacja i przybliżenie, zostały z czasem zarzucone przez Ricoeura na rzecz terminologii paradygmatu narratologicznego. Niemniej, stanowią one bezpośrednią podbudowę poglądów, przedstawionych przez filozofa w późniejszym dziele „*Czas i opowieść*”.

W punkcie drugim odwołuję się do narratologicznych badań Ricoeura, przedstawionych w „*Czasie i opowieści*”. Koncentruję się zwłaszcza na wywodach, w których Ricoeur, nawiązując do „*Poetyki*” Arystotelesa, analizuje zagadnienie struktury opowiadanej historii, tj. „komponowania fabuł”. Analizy te pozwalają uchwycić głębszy związek między tekstem prawnym, rozumianym jako uniwersalna „fabuła normatywna” a

zindywidualizowanym działaniem jego adresata. Przypominam, że zdaniem Ricoeura komponowanie fabuły oznacza przejście od tego co, przypadkowe, indywidualne konkretne, do tego, co uniwersalne i konieczne. Twierdzę następnie, że w przypadku tworzenia prawa przejście to ujawnia się w procesie formułowania w tekście prawnym abstrakcyjnej i generalnej normy prawnej na tle zbioru rozpoznanych przez praktykę jednostkowych i indywidualnych przypadków. Rezultat stanowi uniwersalna regulacja normatywna, będąca transpozycją konkretnych ludzkich działań w „normatywnej fabule” aktu prawnego.

W punkcie trzecim, w kontekście dialektyki „fabul normatywnych” tekstów prawnych i indywidualnych działań ich adresatów, poruszam problematykę interpretacji oraz argumentacji prawniczej. Nawiązuję przede wszystkim do poglądów Ricoeura zarysowanych w książce *„Reflections on the Just”*, reprezentatywnej dla końcowej fazy twórczości filozofa. W szczególności omawiam problem argumentacyjnego uzasadnienia decyzji interpretacyjnej, dotyczącej zarówno tekstu, jak i prawnie relewantnego, ludzkiego działania. Chciałbym podkreślić, że analizy Ricoeura przybliżone w punkcie trzecim znajdują istotne odniesienie wobec problematyki sylogizmu prawniczego. W moim przekonaniu ujawniają bowiem pozorny charakter niespójności pomiędzy przesłankami sylogizmu prawniczego, z których większa bywa uznawana za wypowiedź dyrektywalną (abstrakcyjną i generalną normę prawną), zaś mniejsza za wypowiedź deskryptywną (zdanie w sensie logicznym). Z perspektywy paradygmatu pozytywistycznego wskazany rozdzwitek stwarza problemy metodologiczne, dotyczące wniosku rozumowania (indywidualnej i konkretnej normy prawnej), hybrydującego elementy normatywne i deskryptywne. Tymczasem poglądy Ricoeura, ze szczególnym uwzględnieniem dialektyki interpretacji i argumentacji, pozwalają obalić opozycję tego, co normatywne i deskryptywne w fundamentalnej sferze ontologii interpretatora tekstu prawnego, dbającego o koherencję narracji własnego życia. W konsekwencji umożliwiają przyjęcie jednorodnej perspektywy interpretacyjnej wobec „fabul normatywnych” tekstów prawnych i redefiniowanych przez ich pryzmat, prawnie relewantnych działań adresatów norm. Zatem, poglądy Paula Ricoeura, zarówno w skali konkretnego przypadku, jak i „wielkiej narracji” prawa, pozwalają usunąć granicę między interpretatorem, wykładnią i działaniem, tworząc podstawę holistycznej teorii stosowania prawa.

Podsumowując, w omówionym artykule w nawiązaniu do poglądów Ricoeura proponuję jednolitą, ugruntowaną ontologicznie teorię stosowania prawa, unifikującą zagadnienia interpretacji tekstu prawnego i prawnie relewantnego ludzkiego działania.

[Organizacja warsztatu na Światowym Kongresie Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej] Przejawem mojej pracy naukowej i jednocześnie organizacyjnej wykraczającej poza ramy jednej uczelni jest także przygotowanie oraz poprowadzenie wraz z Prof. L. Wintgensem (Bruksela) warsztatów o nazwie „Students and Young Researchers” podczas XXIII Światowego Kongresu IVR w Krakowie (2007r.). Podczas warsztatów młodzi badacze z kilkunastu krajów prezentowali swoje projekty naukowe. W rezultacie powstała zredagowana przez mnie monografia wieloautorska *Law and legal cultures in the 21st century: diversity and unity : the 23rd IVR Congres: special workshops - students and young researchers* wydana w Oficynie Wydawniczej AFM³⁷.

[Staż naukowy na University of York] Przejawem mojej aktywności naukowej wykraczającej poza jedną uczelnię jest także staż naukowy, który odbyłem od 17.06. do 29.07. 2012 r. jako *visiting professor* na University of York w Anglii³⁸. Podczas stażu prowadziłem badania w ramach projektu *Teoria prawa umów wzajemnych w świetle filozofii Paula Ricoeura*, ze szczególnym uwzględnieniem anglosaskiej *promissory theory of contracts*. Badawcze efekty stażu, w tym kwerendy bibliotecznych zostały przeze mnie opublikowane w rozdziale *Teoria obietnicy w umowach wzajemnych na tle poglądów P. Ricoeura* zawartym w publikacji wieloautorskiej *Integracja zewnętrzna i wewnętrzna nauk prawnych cz.1* pod redakcją T. Bekrychta, B. Wojciechowskiego i M. Zirk – Sadowskiego³⁹, a przede wszystkim w mojej monografii *Promisoryjna teoria umów na tle ontoetyki Paula Ricoeura*.

[Wystąpienia na konferencjach krajowych i skorelowane publikacje] Moja istotna aktywność naukowa wykraczająca poza jedną uczelnię w ramach omawianego obszaru pracy badawczej przejawiała się także w wystąpieniach na krajowych konferencjach, w tym podczas ogólnopolskich Zjazdach Katedr Teorii i Filozofii Prawa oraz Zjazdów Młodych Teoretyków Prawa. W rezultacie wystąpień w wydawnictwach o zasięgu krajowym publikowałem wskazując na niższe rozdziały oraz artykuły.

W pierwszej kolejności chciałbym wymienić wykład gościnny „*Śmierć kontraktu*” a *obietnica jako postawa teorii umów w świetle poglądów P. Ricoeura* wygłoszony

³⁷ *Law and legal cultures in the 21st century: diversity and unity : the 23rd IVR Congres: special workshops - students and young researchers*, red. M. Pieniążek, Oficyna Wydawnicza AFM, ISBN 978-83-7571-053-3, Kraków 2009, str. 191.

³⁸ Wydruk dokumentu potwierdzającego mój staż stanowi Załącznik dodatkowy nr 4.

³⁹ M. Pieniążek, *Teoria obietnicy w umowach wzajemnych na tle poglądów P. Ricoeura*, [w:] *Integracja zewnętrzna i wewnętrzna nauk prawnych cz. 1*, [red.] T. Bekrycht, B. Wojciechowski, M. Zirk – Sadowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, ISBN 978-83-7969-150-0, Łódź 2014, str. 105-120.

12.04.2019r. na zaproszenie na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w ramach cyklicznego Seminarium *Potestas Iudicandi*, w Instytucie Filozofii UAM⁴⁰. Tytuł wykładu nawiązuje do sygnalizowanej tezy G. Gilmore'a, „o końcu teorii umów”. W kontekście ww. tezy zreferowałem wybrane elementy rozwijanej przeze mnie promisywnej teorii umów, rozumianej jako remedium na wskazywany przez Gilmore'a kryzys.

Zróznicowane aspekty projektu zastosowania dorobku Paula Ricoeura w filozofii prawa prezentowałem podczas Ogólnopolskich Zjazdów Katedr Teorii i Filozofii Prawa. Podczas XIX Zjazdu KTIFPr *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych* (Uniwersytet Gdański, Jastrzębia Góra 2010) przedstawiłem referat *Narracyjność prawa. Uwagi do teorii B. Jacksona i P. Ricoeura*. Tezy referatu rozinałem następnie w rozdziale *Narratologia prawa - uwagi do teorii B. Jacksona⁴¹ i P. Ricoeura* w monografii *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych?* pod redakcją O. Nawrota, S. Sykuny i J. Zajadło.⁴² Podczas kolejnego, XX Zjazdu KTIFPr *Integracja wewnętrzna i zewnętrzna prawnictwa* (Uniwersytet Łódzki, Łódź 2012) przedstawiłem referat pt. *Filozoficzne podstawy prawa umów wzajemnych*, w którym omówiłem m.in. zagadnienia anglosaskiej teorii umów na tle rozwijanej koncepcji promisywnej. Tezy referatu rozinałem następnie w rozdziale *Teoria obietnicy w umowach wzajemnych na tle poglądów P. Ricoeura*, w monografii *Integracja zewnętrzna i wewnętrzna nauk prawnych, cz. 1*, pod redakcją T. Bekrychta, B. Wojciechowskiego i M. Zirk – Sadowskiego.⁴³ Partycypowałem także w monografii będącej rezultatem XXI ZKTIFPr *Demokratyczne państwo prawa* (Uniwersytet w Białymstoku, Augustów 2014) publikując rozdział *Teoria dyskursu prawniczego na tle stanowiska Paula Ricoeura⁴⁴*.

Jednocześnie efekty prac rozwijanych w omawianym obszarze badawczym prezentowałem podczas Zjazdów Młodych Teoretyków Prawa. Podczas V ZMTPr *Teoria prawa między nowoczesnością a ponowoczesnością* (Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2011) Kraków przedstawiłem referat: *Dlaczego dotrzymujemy umów? Zasada pacta sunt servanda*

⁴⁰ Kopię informacji o moim wykładzie gościnnym zawiera Załącznik dodatkowy nr 5.

⁴¹ Poglądy B. Jacksona zostały przez mnie poddane analizie w nowszej publikacji, zaliczonej do „variów” (obszar badawczy E).

⁴² M. Pieniążek, *Narratologia prawa - uwagi do teorii B. Jacksona i P. Ricoeura*, w monografii *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych?*, [red.] O. Nawrot, S. Sykuna i J. Zajadło, Wyd. C.H. Beck, ISBN 978-83-255-3140-9, Warszawa, 2012, str. 256-265.

⁴³ M. Pieniążek, *Teoria obietnicy w umowach wzajemnych na tle poglądów P. Ricoeura*, [w:] *Integracja zewnętrzna i wewnętrzna nauk prawnych, cz. 1*, [red.] T. Bekrycht, B. Wojciechowski, M. Zirk - Sadowski Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, ISBN 978-83-7969-150-0, Łódź 2014, str.105 – 120.

⁴⁴ M. Pieniążek, *Teoria dyskursu prawniczego na tle stanowiska Paula Ricoeura⁴⁴*, [w:] *Filozoficzne i teoretyczne zagadnienia demokratycznego państwa prawa*, [red.] M. Andruszkiewicz, A. Brezcko, S. Oliwniak, Wyd. Temida 2, ISBN 978-83-62813-71-1 / Białystok 2015, str. 127-136.

w świetle filozofii Paula Ricoeura. Tezy referatu rozwinąłem następnie a rozdziale *Dlaczego dotrzymujemy umów? Zasada pacta sunt servanda w świetle filozofii Paula Ricoeura*, w monografii *Teoria prawa. Między nowoczesnością a ponowoczesnością* pod redakcją A. Samonek⁴⁵. Podczas VI ZMTPr *Refleksyjność w prawie* (Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2013) wygłosiłem ściśle skorelowany z hasłem przewodnim Zjazdu referat - *Refleksyjność podmiotu prawa z perspektywy teorii onto-etycznej Paula Ricoeura*. Tezy referatu rozwinąłem następnie a rozdziale o tym samym tytule w monografii *Refleksyjność w prawie. Konteksty i zastosowania* pod redakcją K.J. Kalety i P. Skuczyńskiego⁴⁶. Monografia ta zawiera teksty bezpośrednio powiązane z tytułową problematyką Zjazdu, co powala wpisać relewantny aspekt moich badań w szerszy nurt teoretyczno-prawny.

Wziąłem także udział w cyklicznej konferencji organizowanej przez Katedrę Teorii i Filozofii Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego w Karpaczu (2013r.). Tematem przewodnim ówczesnej edycji była *Postanalityczna filozofia prawa*. W jej trakcie wygłosiłem referat pt. *Postanalityczna filozofia prawa wobec poglądów Paula Ricoeura*, co zaowocowało artykułem o tym samym tytule wydanym w profilowanym numerze czasopisma *Przegląd Prawa i Administracji*⁴⁷.

Chciałbym dodać, że moje pierwsze publiczne wystąpienie poświęcone wskazywanej problematyce badawczej pt. *Paula Ricoeura teoria jednostki i społeczeństwa demokratycznego* miało miejsce w roku 2009 na ogólnopolskiej konferencji *Demokracja z perspektywy jednostki*. Tezy referatu rozwinąłem następnie w rozdziale o tym samym tytule opublikowanym w monografii *Nieprzeciętność. Dylemat wolności* pod redakcją M. Szyszkowskiej i A. Rossmannith⁴⁸. Obraz moich badań przekraczających ramy jednego ośrodka akademickiego w prezentowanym obszarze dopełnia:

- rozdział *Filozoficzno-prawne implikacje pojęcia sprawiedliwych instytucji w rozumieniu Paula Ricoeura*, opublikowany w monografii *Państwo demokratyczne, prawne i*

⁴⁵M. Pieniążek, *Dlaczego dotrzymujemy umów? Zasada pacta sunt servanda w świetle filozofii Paula Ricoeura*, [w:] *Teoria prawa. Między nowoczesnością a ponowoczesnością* [red.] A. Samonek, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, ISBN 978-83-233-3458-3 Kraków 2012, str. 255-265.

⁴⁶ *Refleksyjność podmiotu prawa z perspektywy teorii onto-etycznej Paula Ricoeura*, [w:] *Refleksyjność w prawie. Konteksty i zastosowania*, [red.] K.J. Kaleta, P. Skuczyński Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego ISBN 978-83-235-2016-0, Warszawa 2015, str. 121-134.

⁴⁷ *Postanalityczna filozofia prawa wobec poglądów Paula Ricoeura*, [w:] *Przegląd Prawa i Administracji* nr 102/2015 Wrocław 2015, str. 123 – 134.

⁴⁸ M. Pieniążek *Paula Ricoeura teoria jednostki i społeczeństwa demokratycznego*, [w:] *Nieprzeciętność. Dylemat wolności*, [red.] M. Szyszkowska i A. Rossmannith Dom Wydawniczy iCHu ISBN 978-83-63104-05-4, Warszawa 2013, str. 79-91.

sojalne, t. IV Studia społeczne, polityczne i prawne, pod redakcją M. Grzybowskiego⁴⁹, wydanej przez Oficynę Wydawniczą AFM (obecnie na liście wydawnictw MEiN); oraz

- artykuł *Koncepcja prawnie relewantnego działania z perspektywy filozofii Paula Ricoeura* opublikowany w czasopiśmie *Przegląd Prawa Publicznego*⁵⁰.

[Obszar C - synergia problematyki etyki prawniczej oraz zastosowań poglądów Ricoeura w filozofii prawa]

Wraz z rozpoczęciem prac nad dorobkiem Paula Ricoeura zacząłem także badać możliwe odniesienia dorobku filozofa wobec etyki prawniczej, co zaowocowało projektami z pogranicza moich dwóch głównych obszarów badawczych (A i B). Projekty te to:

- *Refleksyjny wymiar etyki prawniczej. Krytyczno - porównawcza analiza rozwiązań polskich i amerykańskich* (finansowany ze środków Funduszu Badań Naukowych Krakowskiej Akademii, 2015); oraz

- *Ochrona praw człowieka na podstawie EKPC wobec etyki zawodów prawniczych – analiza teoretyczno – prawna* (finansowany ze środków na działalność statutową - WPAiSM/DS/1/2017).

[Międzyośrodkowa aktywność konferencyjna i publikacyjna w obszarze C]

Ad. 1. Założenia projektu *Refleksyjny wymiar etyki prawniczej* zaprezentowałem na XXII Zjeździe Katedr Teorii i Filozofii Prawa *Prawo, polityka, sfera publiczna* (2016r.), wygłaszając referat *Podmiotowy, interpersonalny i instytucjonalny aspekt działania prawnika w refleksyjnym modelu etyki prawniczej*. Realizując projekt wzięłem także udział w ogólnopolskim VII Zjeździe Młodych Teoretyków i Filozofów Prawa *Wymiary prawa* (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, 2015r.) w wygłaszając referat pt. *Działanie, opisywanie, nakazywanie. Wymiary etyki prawniczej w świetle poglądów Paula Ricoeura*.

⁴⁹ M. Pieniążek, *Filozoficzno-prawne implikacje pojęcia sprawiedliwych instytucji w rozumieniu Paula Ricoeura*, [w:] Państwo demokratyczne, prawne i sojalne, t. IV Studia społeczne, polityczne i prawne, [red.] M. Grzybowski, Oficyna Wydawnicza AFM, ISBN 978-83-7571-308-4, Kraków 2014, str. 67 - 80

⁵⁰ M. Pieniążek, *Koncepcja prawnie relewantnego działania z perspektywy filozofii Paula Ricoeura*, [w:] *Przegląd Prawa Publicznego* nr 9/wrzesień 2015, Rzeszów 2015str. 35 – 43.

Następnie, na jego podstawie opublikowałem artykuł w wiodącym czasopiśmie teoretyczno – prawnym o odbiorze ogólnopolskim. Anglojęzyczny tekst pt. *Dimensions of legal ethics in the light of Paul Ricoeur's Petite éthique* ukazał się bowiem w *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej*⁵¹. Pozycję naukową *Archiwum* potwierdza przypisanie mu w aktualnym wykazie czasopism MEiN 40 punktów, przy czym punktacja ta obowiązywała także w roku wydania artykułu.

Jak wskazywałem, artykuł ten jest wyrazem synergii moich zainteresowań badawczych, obejmujących z jednej strony poglądy Paula Ricoeura, zaś z drugiej – etykę prawniczą. Podejmuję w nim próbę charakterystyki różnych wymiarów etyki prawniczej przy wykorzystaniu teorii, zwanej „skromnie i ironicznie” przez jej Paula Ricoeura, „małą etyką” (oryg. *la petite éthique*). W pierwszej kolejności, na poziomie metaetycznym zarysowuję jej fundamentalne perspektywy: deontologiczną i teleologiczną oraz wskazuję na ich dialektykę. Następnie, w wymiarze podmiotowym charakteryzuję opisywanie, nakazywanie i opowiadanie jako trzy aspekty etycznie znaczącego działania prawnika. Ponadto sygnalizuję związek profesjonalnie uwarunkowanej autonarracji adwokata, komornika, etc., z „opowieściami” zawartymi w orzeczeniach korporacyjnych sądów dyscyplinarnych. W wymiarze tekstualnym omawiam hermeneutyczne współwarunkowanie „tekstu działania” prawnika z treścią kodyfikacji etycznej. Poddaję także analizie związki kodeksowych wypowiedzi deskryptywnych i preskryptywnych, dotycząc problematyki sporu kognitywizmu z nonkognitywizmem. W zgodzie z poglądami Ricoeura podnoszę, iż dążenie etyczno-zawodowe radcy, sędziego, czy prokuratora może być urzeczywistniane w wymiarach: wewnętrznym, interpersonalnym oraz instytucjonalnym. W podsumowaniu twierdzę, że teoria Ricoeura, w ramach paradygmatu hermeneutyczno-narratologicznego, zaspokaja potrzebę wielowymiarowej charakterystyki zjawiska etyki prawniczej. Ponadto pozwala ożywić dyskurs metaetyczny i teoretyczno-prawny, oferując, pośród licznych implikacji, ugruntowanie stanowiska kognitywistycznego w ontoetyce działającego podmiotu (prawa). Twierdzę ponadto, że w świetle przeprowadzonego wywodu poglądy filozofa, objęte „małą etyką” i skorelowaną z nią koncepcją podmiotu, pozwalają sformułować wieloaspektową teorię etyki prawniczej.

Dwie kolejne publikacje wydane w ramach omawianego projektu w *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej* to *Reflexivity and the codification of legal ethics*.

⁵¹ M. Pieniążek, *Dimensions of legal ethics in the light of Paul Ricoeur's Petite éthique* (DOI: <https://doi.org/10.36280/AFPiFS.2019.2.20>), [w:] *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej* (ISSN 2082-3304) nr 2(20)/2019, str. 20-28.

remarks on the basis of Paul Ricoeur's "little ethics" theory⁵¹ oraz *Instytucje korporacyjne prawniczych zawodów zaufania publicznego w świetle założeń malej etyki Paula Ricoeura*⁵².

W ramach projektu odbyłem także kwerendę biblioteczną w The New York City Bar Association (2015r).

Ad. 2. Realizując projekt *Ochrona praw człowieka na podstawie EKPC wobec etyki zawodów prawniczych – analiza teoretyczno – prawna* wygłosiłem referat pt. *Ochrona praw człowieka a refleksyjny model etyki prawniczej* podczas VIII Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Systemy ochrony praw człowieka: europejski i afrykańskie. Kontekst uniwersalny specyfika regionalna uwarunkowania realizacyjne*. Na znaczenie Konferencji wskazuje m.in. to, iż odbyła się ona w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie (18-19.04. 2016r.) Na kanwie wystąpienia przygotowałem rozdział pt. *Ochrona praw człowieka a refleksyjny model etyki adwokackiej na przykładzie zastosowania art. 6 1 i art. 6 3c Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, opublikowany w monografii *Ochrona praw człowieka w Europie. Aksjologia instytucje - nowe wyzwania - praktyka*, t. III, wydanej nakładem Wydawnictwa Adam Marszałek⁵³. W publikacji dowodzę, że dopiero synergia ochrony prawnej oraz unormowań etyczno – zawodowych adwokatów daje gwarancję realizacji prawa do rzetelnego procesu, o którym mowa w art. 6.1 oraz art. 6.3c Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka. Posiłkuję się przy tym analizą orzeczeń wyroków ETPCz, które zapadły w sprawach *Staroszczyk przeciwko Polsce* (skarga nr 59519/00), *Siałkowska przeciwko Polsce* (skarga nr 8932/05), *Czekalla przeciwko Portugalii* (skarga nr 38830/97) oraz *Tripodi przeciwko Włochom* (skarga nr 13743/88). Natomiast teoretyczną ramę dla ww. kompleksowej ochrony w mojej opinii zapewnić może trójpoziomowa definicja dążenia etycznego, zaproponowana przez Ricoeura w dziele *O sobie samym jako innym*.

⁵¹ M. Pieniążek, *Reflexivity and the codification of legal ethics. remarks on the basis of Paul Ricoeur's "little ethics" theory*, [w:] *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej* nr 2/2016, str. 39-50, Warszawa 2016.

⁵² M. Pieniążek *Instytucje korporacyjne prawniczych zawodów zaufania publicznego w świetle założeń malej etyki Paula Ricoeura*, [w:] *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej* nr 1 (16) marzec 2018/ str. 54 – 68, Warszawa 2018.

⁵³ *Ochrona praw człowieka w Europie Aksjologia instytucje nowe wyzwania praktyka*, t. III, (red.) J. Jaskiernia, K. Spryszak, Wyd. Adam Marszałek, ISBN 978-83-8019-628-5, Toruń 2017, str. 111 – 125.

[Obszar D – recepcja poglądów E. Lèvinasa w prawoznawstwie]

Kolejny obszar mojej pracy naukowej obejmował badania nad możliwymi zastosowaniami poglądów Emmanuela Lèvinasa w filozofii prawa.

[Międzyśrodkowa aktywność konferencyjna i publikacyjna w obszarze D] W rezultacie w 2009r. podczas międzynarodowej konferencji The 1st Central and Eastern European Forum for Young Legal, Social and Political Theorists (Uniwersytet Śląski, WPiA, Katowice) wygłosiłem referat *Concept of contract as redefined from the perspective of E. Lèvinas' philosophical thought* (byłem także moderatorem panelu dyskusyjnego). W wystąpieniu roważałem w szczególności, na ile filozofia dialogu, a zwłaszcza charakterystyczna dla poglądów filozofa koncepcja separacji Toż-Samego oraz etycznego zadłużenia może być przydatna dla przeddogmatycznego zdefiniowania pojęć należących do prawa umów. W następstwie opublikowałem anglojęzyczny artykuł pod tym samym tytułem w czasopiśmie *Humanitas Journal of European Studies*⁵⁴.

Poglądy Lèvinasa były także punktem wyjścia dla moich wystąpień na dwóch konferencjach krajowych (2009). Podczas ww. wystąpień referowałem możliwe odniesienia poglądów Lèvinasa wobec zagadnień z zakresu filozofii politycznej.

Podczas IV Zjazdu Młodych Filozofów i Teoretyków Prawa *Filozofia prawa a praktyka prawnicza* (Uniwersytet Warmińsko –Mazurski, Olsztyn) wygłosiłem referat *Lèvinas vs. Hobbes - dwie koncepcje umowy społecznej i obowiązywania prawa*. Rozdział pod tym samym tytułem opublikowałem następnie w monografii *Filozofia prawa a praktyka prawnicza*, pod redakcją A. Orłowskiej, P. Polaczuka i L. Świto⁵⁵.

Ponadto wziąłem udział w konferencji krajowej *Wolność indywidualna i obywatelska*, zorganizowanej przez Pacyfistyczne Stowarzyszenie Wolnej Myśli w Nałęczowie, podczas której wygłosiłem referat *Separacja Toż - Samego jako wolność antyobywatelska. Uwagi do "Celości i nieskończoności" E. Lèvinasa*. Rozdział pod tym samym tytułem opublikowałem następnie w monografii *Pokój i demokracja* pod redakcją M. Szyszkowskiej⁵⁶.

⁵⁴ M. Pieniążek, *Concept of contract as redefined from the perspective of E. Lèvinas' philosophical thought*, *Humanitas Journal of European Studies*, nr III / 2009, Katowice -Lancashire 2009, str. s.85-101.

⁵⁵ M. Pieniążek, *Lèvinas vs. Hobbes - dwie koncepcje umowy społecznej i obowiązywania prawa* , [w:] *Filozofia prawa a praktyka prawnicza*, [red.] A. Orłowska, P. Polaczuk, L. Świto, Wyd. Wydział Prawa i Administracji UWM, ISBN 978-83-62383-00-9, Olsztyn 2010, str. 195-208.

⁵⁶ M. Pieniążek, *Separacja Toż - Samego jako wolność antyobywatelska. Uwagi do "Celości i nieskończoności" E. Lèvinasa*, [w:] *Pokój i demokracja*, [red.] M. Szyszkowska, Dom Wydawniczy tCHu, ISBN 978-83-89782-58-8, Warszawa 2009, str. 97-109.

[Obszar E – „varia”] Istotna aktywność naukowa wykraczająca poza jedną uczelnię wiąże się także z piątym obszarem moich prac badawczych. Należą do niego „varia” takie, jak badania z zakresu anglosaskiego systemu prawa, obywatelskiego nieposłuszeństwa, teorii argumentacji prawniczej oraz socjolingwistyki prawa. Prowadząc badania w tym zróżnicowanym obszarze m.in. przygotowywałem jako wykonawca międzyuczelniany projekt badawczy, uczestniczyłem w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych, a także publikowałem rozdziały w monografiach i artykuły w czasopismach o zasięgu krajowym.

[Wykonawca w projekcie badawczym] 1. Jeszcze przed obroną pracy doktorskiej uczestniczyłem w przygotowaniu oraz byłem wykonawcą w międzyuczelnianym projekcie badawczym „Ekonomiczna analiza prawa” realizowanym w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa UJ. (GRANT 1H02A 011 27) Projekt realizowano od 3.11.2004 do 02.11.2006, zaś jego kierownikiem był Prof. dr hab. Jerzy Stelmach. Moją rolę jako wykonawcy w ww. projekcie potwierdza informacja w Bazie Nauka Polska (<https://nauka-polska.pl/#/profile/research?id=200547&k=590hmz>). W realizacji projektu uczestniczyli min. badacze z Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Wrocławskiego. Ze względu na zakończenie po obronie pracy doktorskiej współpracy z KTiFPr UJ nie partycypowałem w publikacjach objętych ww. projektem.

[Światowy Kongres Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej] 2. Do najważniejszych osiągnięć w obszarze „variów” zaliczam swój czynny udział w międzynarodowej konferencji The XXVIII World Congress of the International Association for the Philosophy of Law and Social Philosophy (IVR) „Peace based on Human Rights” (Lizbona, 2017) podczas której przedstawiłem referat *Argumentation that harms right to a fair trial. On eristic methods used by stalinist courts in the view of Chaïm Perelman's theory*. W wystąpieniu na przykładzie “procesu Szesnastu” oraz procesu gen. A. Fieldorfa – Nila dokonałem dekonstrukcji metod erystycznych sędziów i prokuratorów stalinowskich, z perspektywy teorii dyskursu argumentacyjnego Ch. Perelmana. Tezy wystąpienia rozwinąłem następnie w artykule *Rhetoric of violence. On eristic methods used by Stalinist courts in the perspective of Cham*

Perelman's theory, opublikowanym w czasopiśmie *Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna*⁵⁸.

[Prawo angielskie] 3. W związku z moim autorskim przedmiotem wykładowym „Podstawy systemu common law”, a także w kontekście studiów w EALT podjąłem badania nad systemem prawa angielskiego. W rezultacie w 2008 roku podczas VIII Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Państwo, Gospodarka, Społeczeństwo” wygłosiłem referat *Europeizacja prawa krajowego na przykładzie reformy konstytucyjnej Wielkiej Brytanii*. Rozdział pod tym samym tytułem opublikowałem w monografii *Europeizacja prawa* pod redakcją T. Biernata⁵⁹.

[Obywatelskie nieposłuszeństwo] 4. Przedmiotem moich badań było także obywatelskie nieposłuszeństwo, ze szczególnym uwzględnieniem poglądów H. Arendt oraz R. Dworkina, min. w kontekście walki z segregacją rasową w USA. Powyższej problematyki dotyczyło moje wystąpienie podczas X Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Państwo, Gospodarka, Społeczeństwo” (2010) pt. *Obywatelskie nieposłuszeństwo jako gwarancja praw podmiotowych* (byłem także moderatorem panelu „Nauki prawne”). W rezultacie opublikowałem artykuł o tym samym tytule w czasopiśmie naukowym *Studia Prawnicze: rozprawy i materiały* z listy B MNiSW⁶⁰.

[Socjolingwistyka] 5. Najnowszym elementem „variów” jest mój artykuł *Applying legal narratives. Some comments on Bernard Jackson's sociolinguistic approach in legal semiotics* opublikowany w czasopiśmie *Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna*. W artykule, w kontekście swoich doświadczeń dydaktycznych związanych z kształceniem studentów prawa, poruszam zagadnienie wpływu języka prawnego na etniczny język mówiony. Teoretyczną ramę dla podjętych rozważań stanowią poglądy socjolingwistyczne B. Jacksona (oraz elementy teorii argumentacji Ch. Perelmana), na gruncie których wprowadzam pojęcie „legal grapholect”⁶¹.

⁵⁸ M. Pieniżek, *Rhetoric of violence. On eristic methods used by Stalinist courts in the perspective of Cham Perelman's theory*, opublikowanym w czasopiśmie *Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna*, t. 6, nr 2 (2017), Poznań 2017, str. 7-48.

⁵⁹ M. Pieniżek, *Europeizacja prawa krajowego na przykładzie reformy konstytucyjnej Wielkiej Brytanii*, [w:] *Europeizacja prawa*, [red.] T. Biernat, Oficyna Wydawnicza AFM ISBN 978-83-7571-021-2 / Kraków 2008, str. 13 – 30.

⁶⁰ M. Pieniżek, *Obywatelskie nieposłuszeństwo jako gwarancja praw podmiotowych* / *Studia Prawnicze: rozprawy i materiały* nr 1(10) / 2012 ISSN 1689-8052, Kraków 2012, str. 9-26.

⁶¹ *Applying legal narratives. Some comments on Bernard Jackson's sociolinguistic approach in legal semiotics* *Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna*, Tom 7/2018 - Tom 8/2019, Poznań 2018, str. 274 – 296.

[Aktywność „meta -naukowa”]

[Recenzja zewnętrzna dla Narodowego Centrum Nauki] Istotnym przejawem mojej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni jest sporządzona przeze mnie na podstawie umowy nr 19125 z dnia 27.04.2015 r. ekspertyza (recenzja) zewnętrzna międzynarodowego projektu badawczego dla Narodowego Centrum Nauki w grupie nauk Humanistycznych, Społecznych i o Sztuce, konkurs Beethoven, edycja 15 (2015). Moją pracę jako recenzenta potwierdzają stosowne zaświadczenia, wydane przez NCN⁶².

[Recenzje publikacji] Moja istotna aktywność naukowa realizowanej w więcej niż jednej uczelni polega także na recenzowaniu krajowych i zagranicznych publikacji naukowych.

W 2014 r. przygotowałem recenzje wydawnicze 3. artykułów anglojęzycznych zagranicznych autorów do Księgi Jubileuszowej dedykowanej Profesorowi Zbigniewowi Antoniemu Maciągowi *Państwo demokratyczne, prawne i socjalne* tom III *Studia prawne* (red.) M. Grzybowski, ISBN 978-83-7571-304-6, Kraków 2014, dla Oficyny Wydawniczej AFM (obecnie na liście wydawnictw MEiN, Unikatowy Identyfikator Wydawnictwa 44700).

W 2015 r. przygotowałem recenzje wydawnicze 3. artykułów anglojęzycznych dla międzynarodowego czasopisma naukowego *Oñati Socio-Legal Series* (obecnie czasopiśmie przypisano 40 punktów MEiN).

[Inne formy istotnej aktywności naukowej, realizowanej w więcej niż jednej uczelni]

[Członek Rady Fundacji Instytut Etyki Prawniczej] Najważniejsze „inne formy” mojej istotnej aktywności naukowej, realizowanej w więcej niż jednej uczelni wiążą się moją działalnością w Fundacji Instytut Etyki Prawniczej (IEP). W Instytucie od roku 2007 pełnię funkcję członka Rady, uczestnicząc w jej posiedzeniach, a także w organizowanych przez IEP konferencjach i seminariach⁶³.

[Działalność w IEP] Zgodnie z informacją na stronie internetowej Instytutu, został on utworzony w 2006 roku m.in. dzięki inicjatywie Pracowników WPiA UW oraz innych wiodących Wydziałów Prawa w Polsce. Instytut jest organizacją pozarządową, działającą w

⁶² Oryginal zaświadczenia wydanego przez NCN w j. polskim stanowi Załącznik dodatkowy nr 6. Wydruk zaświadczenia wydanego przez NCN w j. angielskim stanowi Załącznik dodatkowy nr 7.

⁶³ Moją funkcję potwierdza informacja na stronie <http://etykaprawnicza.pl/wladze-instytutu/>.

formie fundacji oraz organizacją pożytku publicznego. Celem statutowym Instytutu jest min. inicjowanie i prowadzenie badań w zakresie etyki prawniczej i etyki zawodów prawniczych, wykonywania praktyki prawniczej oraz ogólnej refleksji nad prawem i jego stosowaniem, oraz upowszechnianie wyników badań w tym zakresie⁶⁴. Prezesem IEP jest dr P. Skuczyński (UW) zaś Przewodniczącym Rady – Prof. dr hab. H. Izdebski (SWPS).

W ramach mojej aktywności naukowej w ramach Instytutu corocznie uczestniczę w seminariach lub konferencjach z udziałem badaczy reprezentujących wiodące, polskie wydziały prawa. Były to, min.:

- *Tożsamość prawnika jako problem etyki prawniczej*, Instytut Etyki Prawniczej / Uniwersytet Warszawski (2012, udział w dyskusji);
- *Metoda perwazywna w edukacji etycznej prawników teoria i zastosowania*; Instytut Etyki Prawniczej/Uniwersytet Warszawski (2015, udział w dyskusji);
- *Pojęcie godności sędziego*; Uniwersytet Warszawski/Instytut Etyki Prawniczej (2019, udział w dyskusji);
- *Integralność sędziego i pełnomocnika procesowego*, Instytut Etyki Prawniczej/Uniwersytet Warszawski, udział w dyskusji (2021, online, udział w dyskusji).

Chciałbym wyjaśnić, że moja monografia *Etyka sytuacyjna prawnika* ukazała się jako trzecia publikacja w prowadzonej przez Instytut serii Biblioteka Etyki Prawniczej⁶⁵. Na serię składa się obecnie ponad 20 publikacji.

Badacze etyki prawniczej związani z IEP uczestniczyli w realizacji ww. grantu NCN, zakończonego wydaniem monografii wieloautorskiej *The Concept of Dilemma in Legal and Judicial Ethics* z rozdziałem mojego autorstwa. Dziełem środowiska naukowego Instytutu było także opracowanie ww. *Leksykonu Etyki Prawniczej*⁶⁶. W *Leksykonie* znalazły się 4 hasła mojego autorstwa. Środowisko naukowe IEP przygotowało także tematyczny, anglojęzyczny numer *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej* nr 1/2018 (16) *Etyka prawnicza. Działanie prawników w świecie instytucji* z ww. artykułem mojego autorstwa⁶⁷.

[Członkostwo w międzynarodowych i krajowych stowarzyszeniach prawniczych] Pozostałe „inne formy” mojej aktywności realizowanej w więcej niż jednej

⁶⁴ <http://etykaprawnicza.pl/o-instytucie/>

⁶⁵ <http://etykaprawnicza.pl/etyka-sytuacyjna-prawnika/>

⁶⁶ <http://etykaprawnicza.pl/the-concept-of-dilemma-in-legal-and-judicial-ethics/>

⁶⁷ <http://etykaprawnicza.pl/etyka-prawnicza-dzialanie-prawnikow-w-swiecie-instytucji/>

uczelni wiążą się z moim członkostwem w Stowarzyszeniu Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej (IVR) oraz w Stowarzyszeniu Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa „*Fontes*”. Przykładowo, w związku z członkowstwem w IVR uczestniczyłem w ww. sześciu Światowych Kongresach Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej, publikowałem artykuły w czasopiśmie *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej*, etc.

VI. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

[Informacja o osiągnięciach dydaktycznych]

Moje osiągnięcia w obszarze dydaktyki obejmują min. wykłady autorskie na studiach doktoranckich, na studiach magisterskich oraz na studiach I i II stopnia, z wykorzystaniem przygotowanych materiałów takich jak anglojęzyczny skrypt, kursy na platformie e-learningowej, czy też nagrania wykładów w studio telewizyjnym Uczelni.

[Wykład na Studiach Doktoranckich – Akademia Wychowania Fizycznego im. B. Czecha w Krakowie] Zostałem zaproszony do poprowadzenia wykładów z przedmiotu „Etyka i prawo w nauce” dla słuchaczy Studiów Doktoranckich na Wydziale Rehabilitacji Ruchowej Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie. Autorski wykład w wymiarze 15 godzin akademickich prowadziłem w latach 2016/17, 2017/18 i 2018/19⁶⁸.

[Wykłady na studiach I i II stopnia – Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego] Od roku akademickiego 2006/07 prowadzę w Krakowskiej Akademii im. Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego wykłady i ćwiczenia z przedmiotów związanych z teorią i filozofią prawa oraz z etyką zawodową w j. polskim oraz w j. angielskim na kierunkach studiów takich, jak Prawo, Administracja, Kryminologia i Resocjalizacja, Stosunki Międzynarodowe (International Relations); Management oraz Kierunek Lekarski⁶⁹.

⁶⁸ Kopię zaświadczenia potwierdzającego prowadzenie ww. zajęć zawiera Załącznik dodatkowy nr 3.

⁶⁹ Informacje dot. mojej pracy dydaktycznej w Krakowskiej Akademii wynikają z porozumień załączanych corocznie do umowy o pracę na czas nieokreślony.

[Podstawy systemu common law] 1. Moim najważniejszym osiągnięciem dydaktycznym w tym obszarze było prowadzenie w latach 2006/07 – 2016/17 na kierunku Prawo - autorskiego wykładu poświęconego mało znanym w Polsce preliminarium prawa krajów anglosaskiej kultury prawnej, ze szczególnym uwzględnieniem prawa Anglii. Wykład *Podstawy systemu common law* prowadziłem na I roku studiów na kierunku Prawo (stacjonarne i niestacjonarne).

[Etyka zawodów prawniczych] 2. Podobnie szczególnym osiągnięciem dydaktycznym jest prowadzenie od roku akad. 2006/07 do dziś na kierunku Prawo autorskiego wykładu pt. *Etyka zawodów prawniczych*. W związku z dywersyfikacją metod kształcenia w roku akad. 2019/20 nagrałem w studio telewizyjnym Krakowskiej Akademii 20 godzin wykładu, udostępnionego Studentom na platformie e-learningowej KA.

[Introduction to law] 3. Kolejne szczególne osiągnięcie dydaktyczne wiąże się moim udziałem w roku 2012 w projekcie „Umiejdzynarodowienie Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego” realizowanym w ramach programu operacyjnego Kapitał Ludzki, priorytet IV, działanie 4.1, poddziałanie 4.1.1 (projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego). W ramach ww. projektu przygotowałem anglojęzyczny, recenzowany skrypt do prowadzonego przez mnie przedmiotu "Introduction to law" dla studentów kierunku International Relations⁷⁰, liczący 117 stron, tj. ok. 6 arkuszy wydawniczych. Co roku skrypt udostępniam studentom nieodpłatnie. Jednocześnie na platformie e-learningowej KA przygotowałem interaktywny kurs z ww. przedmiotu złożony z logotypów, testów oraz ćwiczeń. Od roku akad. 2011/12 z wykorzystaniem ww. materiałów prowadzę wykład anglojęzyczny z przedmiotu *Introduction to law* na kierunku International Relations, m.in. dla Studentów specjalności International Business, International Tourism, International Culture and Diplomacy⁷¹. Analogiczny wykład w j. angielskim prowadziłem przez dwa lata na kierunku Management (Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej KA).

[Wstęp do prawoznawstwa] 4. Od roku akad. 2006/07 do dziś na kierunkach Prawo niestacjonarne i Administracja niestacjonarna prowadzę wykład oraz ćwiczenia z przedmiotu *Wstęp do prawoznawstwa*. Od roku 2006/07 prowadzę ćwiczenia z przedmiotu *Wstęp do prawoznawstwa* na kierunku Prawo stacjonarne. Od roku 2019/20 do dziś prowadzę wykład

⁷⁰ Wydział Stosunków Międzynarodowych, obecnie Wydział Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych.

⁷¹ Jw.

oraz ćwiczenia z przedmiotu *Wstęp do prawoznawstwa* na nowo utworzonym kierunku Kryminologia i Resocjalizacja (studia stacjonarne i niestacjonarne, I rok). W związku z dywersyfikacją metod kształcenia w roku akad. 2020/21 nagrałem w studio telewizyjnym Krakowskiej Akademii 30 godzin wykładu, udostępnionego na platformie e-learningowej KA.

[Elementy bioetyki dla lekarzy] 5. W ramach przedmiotu *Jak być lekarzem / How to be a doctor* na kierunku lekarskim prowadzę moduł (4 godziny) dotyczący problematyki etyki lekarskiej oraz jej kodyfikacji, w j. polskim oraz w j. angielskim (Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu KA).

[Podstawy teorii legislacji] 6. W poprzednich latach prowadziłem także wykład z przedmiotu *Podstawy teorii legislacji* dla studentów kierunku Prawo (stacjonarne i niestacjonarne, I rok). Jedną z metod weryfikacji efektów kształcenia było przygotowywanie przez Studentów projektu ustawy dotyczącej dowolnej problematyki, w oparciu o unormowania rozporządzenia w sprawie zasad techniki prawodawczej. Metoda ta dawała bardzo dobre efekty w obszarze wiedzy, umiejętności i kompetencji dla ww. przedmiotu.

[Logika] 7. W poprzednich latach prowadziłem także wykład i ćwiczenia z przedmiotu *Logika dla prawników* dla studentów kierunku Prawo (stacjonarne i niestacjonarne, I rok) oraz z przedmiotu *Logika dla studentów kierunku Administracja* (niestacjonarna, I rok).

[Prace dyplomowe] W Krakowskiej Akademii byłem promotorem 1 pracy magisterskiej na kierunku Prawo i 12 prac licencjackich na kierunku Administracja. Sporządziłem 61 recenzji prac magisterskich i licencjackich (w tym 59 na kierunku Prawo i 2 na kierunku Administracja).

[ERASMUS] Trzykrotnie uczestniczyłem w programie LPP-ERASMUS dla kadry akademickiej. W roku 2007 prowadziłem wykłady w Dalarna University (Börlänge) pt. *Introduction to professional ethics*. W roku 2008 prowadziłem wykłady w Dalarna University (Börlänge) pt. *Introduction to common law*. W roku 2009 prowadziłem wykłady w Kodolányi János University (Székesfehérvár) pt. *Legal ethics*⁷².

[Wykład akademicki na zaproszenie] 23 i 24.04.2016 r. na Wydziale Zamiejscowym Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej im. W. Korfańskiego dla polskich

⁷² Stosowne dane pozostają w dyspozycji Działu Współpracy Międzynarodowej Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Studentów studiujących w Wiedniu wygłosiłem wykład pt. „Refleksyjny model etyki prawniczej”, obejmujący wyniki prac w zakresie realizowanego wówczas projektu badawczego⁷³.

[Informacja o osiągnięciach organizacyjnych]

Moje osiągnięcia organizacyjne wiążą się zarówno z aktywnością wewnątrz uczelnianą, jak i przekraczającą ramy jednej uczelni.

[Prodziekan WPiA] W latach 2008 – 2012 na Wydziale Prawa i Administracji Krakowskiej Szkoły Wyższej (następnie Krakowskiej Akademii) im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego pełniłem funkcję Prodziekana. W tym czasie, poza zwykłą obsługą spraw studenckich, uczestniczyłem w dostosowaniu programów studiów do Krajowych Ram Kwalifikacji oraz w przygotowaniu WPiA do zakończonej sukcesem Wydziału wizytacji PKA.

[Kierownik Szkoły Prawa Angielskiego] Wkrótce po objęciu funkcji prodziekana rozpocząłem na WPiA organizację Szkoły Prawa Angielskiego (School of English Law), w której pełniłem funkcję Kierownika oraz Członka Rady Programowej. Otwarcie oraz koordynację Szkoły uważam za swoje istotne osiągnięcie organizacyjne. School of English Law działała w latach 2011/12 i 2012/2013. Miała ona charakter całoroczny i była skorelowana z programem studiów na kierunku Prawo (za udział w Szkole Studenci otrzymywali punkty ECTS). Zajęcia dydaktyczne prowadzone były przez wykładowców z angielskich ośrodków akademickich, m.in. University of York, University of Hull oraz University of Lancashire. Program Szkoły obejmował kursy z następujących przedmiotów: English Legal System; Constitutional Law; English Law of Obligations; Labour Law; English Environmental Law; English Company Law; English Law of Tort; English Commercial Law; English Intellectual Property and Related Matters; English Alternative Dispute Resolutions oraz Legal English.

[Inne funkcje] Ponadto jako prodziekan od 2009 reprezentowałem WPAiSM w Radzie Bibliotecznej KA oraz w Senackiej Komisji ds. Badań Naukowych i Rozwoju KA.

⁷³ Oryginał zaświadczenia potwierdzającego wygłoszenie wykładu stanowi Załącznik dodatkowy nr 8.

[Pełnomocnik Dziekana ds. badań naukowych] Po zakończeniu pracy na stanowisku Prodziekana w latach 2012 – 2017 pełniłem funkcję Pełnomocnika Dziekana WPAiSM ds. badań naukowych; jednocześnie w latach 2015 – 2017 pełniłem funkcję Importera publikacji na WPAiSM. W związku z tym ponosiłem istotny ciężar organizacyjny przygotowania WPAiSM do kategoryzacji w roku 2017 (uzyskana kategoria naukowa „B”).

[Prorektor ds. nauki i nauczania] Od 1 września 2017r. zajmuję stanowisko Prorektora ds. nauki i nauczania Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (1.09.2020 rozpocząłem drugą, trzyletnią kadencję). W latach 2018-20 mój wysiłek organizacyjny skierowany był m.in. na utworzenie działających efektywnie rad naukowych dyscyplin, na reformę wewnątrz uczelnianego systemu finansowania badań naukowych, budowę transparentnego systemu przyznawania nagród za działalność naukową, etc. Obecnie zasadniczy obszar mojej aktywności organizacyjnej wiąże się z przygotowaniem Uczelni do ewaluacji dyscyplin naukowych w roku 2022. Moją najnowszą inicjatywą w tym zakresie było zorganizowanie w Krakowskiej Akademii szkolenia *Wpływ społeczny – III kryterium ewaluacji jakości działalności naukowej* (1.07.2021). Szkolenie przeprowadził ekspert Instytutu Rozwoju Szkolnictwa Wyższego.

W związku z zajmowanym stanowiskiem angażowałem się także w ogólnopolską działalność dotyczącą reformy szkolnictwa wyższego. Przykładowo, 21.05.2019r. na Politechnice Warszawskiej wziąłem udział w konferencji *Szanse i wyzwania dla polskich wydawnictw i czasopism naukowych*. Mój udział w dyskusji potwierdza publikacja pokonferencyjna⁷⁴. Brałem także udział w innych konferencjach dot. reformy szkolnictwa wyższego organizowanych przez MNiSW, w szkoleniach dotyczących POLon PBN i SEDN organizowanych przez OPI, etc.

Istotnym osiągnięciem organizacyjnym związanym z zajmowanym stanowiskiem Prorektora ds. nauki i nauczania była organizacja XVIII Festiwalu Nauki i Sztuki w Krakowie w roku 2017/18. W związku tym, że Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego była głównym organizatorem Festiwalu, pełniłem funkcję przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego oraz kierowałem pracami Biura Festiwalowego

⁷⁴M. Pieniążek, *Głos w dyskusji*, [w:] *Szanse i wyzwania dla polskich wydawnictw naukowych*, Wyd. Instytut Problemów Współczesnej Cywilizacji im. Marka Dietricha. ISBN 978-83-89871-41-1, Warszawa 2019, str. 73.

(2017/18). Szczegóły tego osiągnięcia przedstawiam w punkcie „Informacja o osiągnięciach popularyzujących naukę lub sztukę”.

[Dalsza działalność organizacyjna dot. nauki]

[Członek komisji konkursowej] Jako przedstawiciel Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego od 2018 r. zasiadam w Komisji Rady Konsultacyjnej Nauki PAU. Komisji przewodniczy Prezes Polskiej Akademii Umiejętności, zaś w jej skład wchodzi przedstawiciele 10 krakowskich uczelni wyższych. Komisja w ramach konkursu *Krakowskie Konferencje Naukowe* raz do roku rozpatruje dofinansowanie spełniających kryteria konferencji ze środków Urzędu Miasta Krakowa, przy czym dysponentem funduszy jest PAU⁷⁴.

[Członek Rady Partnerów] Od lipca 2021 r. jestem przedstawicielem KAAFPM w Radzie Partnerów, reprezentującej Krakowski Ośrodek Naukowo Akademicki, skupiający 20 uczelni z Krakowa i Małopolski, Narodowe Centrum Nauki, Polską Akademię Nauk – Oddział w Krakowie oraz Polską Akademię Umiejętności. Krakowski Ośrodek Naukowo - Akademicki na podstawie umowy z lipca 2021 r. współpracuje z Gminą Miejską Kraków zmierzając „do tworzenia przestrzeni dla rozwoju środowiska akademickiego, ośrodków badawczych, otoczenia biznesu, samorządu przedsiębiorców oraz wszelkich inicjatyw mających na celu rozwój technologiczny i cywilizacyjny Krakowa, jak również odpowiadając na stojące przed Miastem wyzwania dotyczące realizacji idei SMART CITY⁷⁵”

[Informacja o osiągnięciach popularyzujących naukę lub sztukę]

Organizacja XVIII FNiS w Krakowie] Chciałbym wyjaśnić, że Festiwal Nauki i Sztuki jest najważniejszą, popularyzującą naukę formą współpracy uczelni Krakowa oraz instytutów PAN z szerokim społeczno-gospodarczym krakowskich uczelni – mieszkańcami Krakowa, kandydatami na studia, turystami, etc. W roku 2017 po raz pierwszy w historii Festiwalu rolę organizatora głównego imprezy powierzono Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Ponieważ w 2018 roku przypadała 100. rocznica śmierci

⁷⁴ <http://www.pau.krakow.pl/index.php/pl/dzialalnosc/krakowskie-konferencje-naukowe>

⁷⁵ Cytat z preambuły do umowy między Gminą Miejską Kraków a 20 uczelniami, NCN, PAN – Oddział w Krakowie oraz PAU.

prof. Antoniego Kępińskiego, został on wybrany patronem XVIII edycji Festiwalu. Natomiast hasłem przewodnim Festiwalu była „Moc rozumu”.

Jako Prorektor ds. nauki i nauczania KA, na podstawie §2 ust. 3 międzyuczelnianej Umowy o współpracy, objąłem funkcję przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego XVIII Festiwalu Nauki i Sztuki w Krakowie. W zawiązku z tym organizowałem i koordynowałem pracę zespołu gromadzącego przedstawicieli 17 krakowskich uczelni oraz instytutów badawczych⁷⁶. Kierowałem także pracami Biura Festiwalowego, podejmującego i organizującego współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym krakowskich uczelni, w szczególności z szeregiem instytucji kultury, urzędów, przedsiębiorstw, etc. Brałem czynny udział w wielu działaniach organizacyjnych, m.in. w opracowaniu spotu festiwalowego, emitowanego w TVP Kraków; uczestniczyłem w opracowaniu hasła Festiwalu oraz w wyborze jego Patrona; przeprowadziłem kilkanaście spotkań Komitetu Organizacyjnego; aktywnie poszukiwałem i pozyskiwałem sponsorów Festiwalu; przewodniczyłem także komisji przetargowej, mającej na celu wybór firmy odpowiedzialnej za budowę „miasteczka festiwalowego” na placu Rynku Głównego w Krakowie. Dzięki tym zabiegom w miasteczku festiwalowym na placu Rynku Głównego w Krakowie od 17 do 19 maja 2018r. swoją działalność zaprezentowało oprócz uczelni Krakowa m.in. Muzeum Narodowe w Krakowie; Muzeum Archeologiczne w Krakowie; Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie; Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krakowie; Miejskie Centrum Dialogu w Krakowie, Małopolski Związek Szachowy oraz takie przedsiębiorstwa, jak ABB, PGNiG i in. Jako kierownik Biura Festiwalowego uczestniczyłem także we współpracy z mediami lokalnymi, w szczególności z Telewizją Kraków (min. udzieliłem wywiadu w Telewizji Kraków, dostępnego pod linkiem <https://krakow.tvp.pl/37196472/14052018-0845>), Radiem Kraków, etc.

⁷⁶ Były to: Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie; Akademia Ignatianum w Krakowie; Akademia Muzyczna w Krakowie; Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie; Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie; Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie; Instytut Fizyki Jądrowej im. Henryka Niewodniczańskiego PAN; Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera PAN; Instytut Botaniki im. Władysława Szafera PAN; Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego; Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki; Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie; Uniwersytet Jagielloński; Uniwersytet Jagielloński – Collegium Medicum; Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie; Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie; Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kollątaja w Krakowie.

Jako przewodniczący Komitetu Organizacyjnego XVIII Festiwalu Nauki i Sztuki w Krakowie współorganizowałem także konkurs na stały logotyp FNiS oraz zasiadałem w jego jury. We współpracy z Małopolskim Związkiem Szachowym opracowywałem formułę oraz współorganizowałem związany z Festiwalem I Międzyuczelniany Turniej Szachowy. Ponadto współorganizowałem (po bezpośrednich ustaleniach z Krakowskim Kuratorium Oświaty) konkurs plastyczny dotyczący festiwalowego hasła „Moc rozumu”. Konkurs ten skierowany był do uczniów szkół podstawowych i średnich z terenu Województwa Małopolskiego.

Chciałbym dodać, że XVIII Festiwal Nauki i Sztuki w Krakowie dzięki umowie z MNiSW uzyskał dofinansowanie w wysokości 370 500 zł. Była to umowa nr 889/P-DUN/2018 z dn. 05.06.2018r., zawarta na podstawie wniosku o dofinansowanie upowszechniania nauki między Skarbem Państwa – MNiSW a Krakowską Akademią im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, działającą w imieniu własnym oraz 16 innych krakowskich uczelni i instytutów. Z uwagi na pełnioną funkcję zostałem wskazany w §18. umowy jako osoba do kontaktu ze strony Wykonawcy.

Od roku 2019 jestem przedstawicielem Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Komitecie organizacyjnym kolejnych edycji FNiS w Krakowie (XIX i XX).

[Popularyzacja nauki w wymiarze międzynarodowym] Wraz z I. Kapera przygotowałem referat *Krakow's cultural heritage as a factor in developing sustainable tourism, education and intercultural dialogue in the context of the activity of Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University*. Jego celem była popularyzacja wiedzy na temat roli i miejsca Krakowskiej Akademii na mapie dziedzictwa kulturowego Krakowa. Referat miał zostać wygłoszony przeze mnie podczas międzynarodowej konferencji *The Scientific Symposium Building Peace through Heritage - World Forum to Change through Dialogue* we Florencji (13-15 marca 2020), jednak ze względu na pandemię COVID – 19 stacjonarna forma konferencji została odwołana. Natomiast referaty nadesłane na konferencję udostępniono uczestnikom konferencji online, a następnie opublikowano jako artykuły w pokonferencyjnych *Proceedings*.

[Popularyzacja problematyki etyki zawodowej w środowisku studenckim] Dnia 24.04.2016r. na zaproszenie Europejskiego Stowarzyszenia Studentów ELSA Kraków

wzięłem udział w dyskusji nt. „Czy Wysoki Sąd przyjmie mnie do znajomych? – o etyce prawniczej w obliczu mediów społecznościowych”⁷⁷.

[Popularyzacja własnych badań naukowych online] Posiadam konto na portalu ResearchGate oraz Academia.edu. W ciągu ostatnich 12 miesięcy (od 1.08.2020 do 31.07.2021) moje konto na Academia.edu zanotowało 598 odwiedzin, z 55 uniwersytetów w 40 krajach świata. Moje publikacje naukowe udostępnione na stronie w ww. okresie pobrano 141 razy⁷⁸.

VII. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

[Certyfikaty znajomości języków obcych] Uzyskałem Cambridge Certificate of Advanced English oraz certyfikat znajomości j. rosyjskiego w biznesie, wydany przez The Pushkin Language Institute w Moskwie⁷⁹.

[Publikacje w międzynarodowych bazach danych] 3 moje anglojęzyczne publikacje (2 rozdziały i 1 artykuł) są pozycjonowane w bazie SCOPUS. 6 moich publikacji (2 artykuły, 3 rozdziały oraz monografia z 2008r.) jest pozycjonowanych w bazie Web of Science Core Collection.

Podpis Wnioskodawcy

⁷⁷ Mój udział dokumentuje podziękowanie od ELSA Kraków, które stanowi Załącznik dodatkowy nr 9.

⁷⁸ Powyższe dane pobrane z konta Academia.edu zawiera Załącznik dodatkowy nr 10.

⁷⁹ Oryginały ww. certyfikatów stanowią Załącznik dodatkowy nr 11.